

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI

KSANTHOS ANTİK KENTİ DİPYLONU

Muhammet DOĞAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Erdoğan ASLAN

Konya 2024

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	ii
HARİTA VE FİGÜRLER LİSTESİ	iii
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. AMAÇ VE KAPSAM	1
1.2. YÖNTEM.....	2
2. KSANTHOS ANTİK KENTİ COĞRAFYASI VE TARİHÇESİNE GENEL BİR BAKIŞ	4
3. ROMA DÖNEMİ ZAFER TAKLARI TARİHSEL GELİŞİMİ	6
3.1. ROMA ZAFER TAKLARININ TARİHÇESİ VE GELİŞİM SÜRECİ.....	6
4. KSANTHOS ANTİK KENTİ DİPYLONU	11
4.1. DİPYLON ARAŞTIRMA VE KAZI TARİHÇESİ	11
4.2. KSANTHOS ANTİK KENTİ DİPYLON’U ÖZELLİKLERİ	12
4.2.1. Tanım	12
4.2.2. Mimari	14
4.2.3. Kaide ve Ayaklar.....	17
4.2.4. Üst Yapı.....	20
4.3. İKONOĞRAFI.....	20
4.3.1. Aslan	20
4.3.2. Yunus	25
4.3.3. Boğa	28
4.3.4. Ay.....	30
4.3.5. Medusa Figürü.....	31
4.3.6. İnsan Figürü	34
4.3.7. Bitki Motifleri.....	35
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	36
KAYNAKÇA	39
HARİTALAR	43
FİGÜRLER.....	44

KISALTMALAR

bkz.: bakınız

Çev.: Çeviren

Fig.: Figür

Cm.: santimetre

m.: metre

MÖ.: Milattan Önce

MS.: Milattan Sonra

vd.: ve devamı

yy.: yüzyıl

HARİTA ve FİGÜRLER LİSTESİ

Harita 1. Ksanthos (Courtils 2003, 43)

Harita 2. Akdeniz Havzası (Tekin 2008, 230)

Figür 1: Rimini, Augustus Takı (Özgen 2009, Lev. 3, Res. 2)

Figür 2: Titus Takı (Özgen 2009, Lev. 5, Res. 1)

Figür 3: Vespasianus Kapısı, Kuzeydoğudan Bakış

Figür 4: Vespasianus Kapısı, Güneydoğudan Bakış

Figür 5: Mettius Modestus Takı, Güneyden Bakış

Figür 6: Dipylon (Courtils 2000 Kazı Raporları/Arşivi) Kuzeyden Bakış

Figür 7: Dipylon, Batıdan Bakış

Figür 8: Dipylon, Hamam Yapısı Önüne Yerleştirilmiş Bloklar.

Figür 9: Dipylon, Güneydoğudan Bakış

Figür 10: Dipylon, Ayaklar, Doğudan Bakış.

Figür 11: Dipylon, Üst Yapı, Baştaban Bloğu

Figür 12: Dipylon, Kasetli Kemer Bloğu

Figür 13: Titus Takı, Kasetli Kemer Bölümü (Norman 2009, Fig. 6.7)

Figür 14: Dipylon, Kasetli Kemer Bloğu, Fascia Bölümü

Figür 15: Dipylon, Konsol Bloğu

Figür 16: Dipylon, Konsol, Yazıt Bölümü

Figür 17: Dipylon, Rekonstrüksiyon Örneği. (Fransız Kazı Arşivi 2005)

Figür 18: Dipylon, Doğu Cephe, Restorasyon.

Figür 19: Dipylon, Doğu Cephe, Restitüsyon.

Figür 20: Patara, Mettius Modestus Takı, Güneydoğudan Bakış

Figür 21: Ariassos Kapısı

Figür 22: Dipylon, Orta Ayak Bloğu, Batıdan Görünüş

Figür 23: Dipylon, Kuzey Ayak, Batıdan Görünüş

Figür 24: Dipylon, Üst Yapı Bloğu

Figür 25: Dipylon, 28 Numaralı Kemer Bloğu, Aslan 1

Figür 26: Dipylon, 80 Numaralı Kemer Bloğu, Aslan 2

Figür 27: Dipylon, Kemer Bloklarındaki Yunus Figürleri

Figür 28: Dipylon, 7 Numaralı Kemer Bloğu, Boğa Figürü

Figür 29: Dipylon, 7 Numaralı Kemer Bloğu, Ay Figürü

Figür 30: Dipylon, 85 Numaralı Kemer Bloğu, Medusa Figürü

Figür 31: Dipylon, 28 Numaralı Kemer Bloğu, İnsan Figürü

Figür 32: Dipylon, Kasetli Kemer Bloklarında Yer Alan Bitki Motifleri

Figür 33: Dipylon, Kasetli Kemer Bloğu, Akdeniz Saparnası

Önsöz

Bu çalışma ile tezin her aşamasında söylendiği üzere çok önemli bir kentin önemli bir yapısı hakkında bilgi edinme ve bunun yanı sıra insanoğlunun yaşamının somut eserler üzerindeki etkileri ile bu eserlere yüklenen anlamlar konusunda fikir sahibi olma fırsatı bulmaktayım.

Bu fırsatı bana verme noktasında tüm desteğini hissettiren, tezin her aşamasında kıymetli bilgileri ve fikirleriyle bana yol gösteren, çalışma süresince karşılaştığım pek çok soru ve sorun için gerek dijital ortamda gerekse arazide yerinde yaptığı anlatımlarla tüm bunlara açıklama getiren ve bunların yanı sıra belki de arkeolojiye sıkı sıkı tutunmamın en önemli mimarlarından biri olan kıymetli hocam Prof. Dr. Erdoğan ASLAN'a teşekkürü ve minneti borç bilirim.

Yine arazi çalışmalarında bana yardımcı olan Lisans döneminden itibaren aynı sıraları paylaştığım sınıf arkadaşım ve aynı Arkeolojik kazıda çalışma fırsatı bulduğum Yakup Kılınç'a teşekkürü borç bilirim.

Tüm bu süreçte ve buralara gelmemde maddi ve manevi desteğini hiç esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ediyorum.

Çalışmanın başlangıcından sonuna kadar hiçbir zaman bana olan desteğini esirgemeyen, tezin tüm aşamalarında yanımda olan, çizim, belgeleme ve fotoğraflama gibi noktalarda bana verdiği düşünceler, tavsiyeler ve yardımlar ile ilerlememde pay sahibi olan Mimar Hazal Bildirici'ye sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

Likya'nın görkemli kentlerinden Ksanthos'ta yer alan ana caddenin doğu ucunda inşa edilmiş Dipylon, bulunduğu konumda önemli bir yapı olma özelliği taşımaktadır. Ksanthos'un ana girişlerinden farklı olarak kentin ortasında yapılmış olması ve yapının sahip olduğu mimari özellikler konunun önemini artırmaktadır. Dipylon kentte 1950'lerden bu yana yürütülen kazı çalışmaları kapsamında ortaya çıkarılmıştır. Günümüze yalnızca plintheleri ve ayak bölümünün bir kısmı in-situ durumda gelebilmiştir. Ancak yapıya ait olduğu tespit edilmiş ve hali hazır durumu ile Dipylon'un doğusunda sıralanmış mimari bloklarında büyük bir kısmı günümüze sağlam ulaşmıştır. Fransız arkeologların 1998-2001 yılları arasında yapının bulunduğu bölümde yürüttükleri çalışmalar ile ilk olarak tripylon olarak öngörülmüş olsa da, çalışmaların devamında iki geçişe sahip bir Dipylon olduğu anlaşılmıştır. Dipylon'da, yukarıda belirtilen tarihlerde yapılan kazı çalışmaları ile Fransızların kazı raporları dışında herhangi bir çalışmada yer almadığı da görülmüştür. Bu tez çalışması ile Dipylon'un mimari ve ikonografik açıdan değerlendirilmekte ve benzer örnekleri ile karşılaştırılmaktadır. Ayrıca yapının arazide belgeleme çalışmaları da yapılmıştır. Tüm bu çalışmalar göz önünde bulundurularak Dipylon tarihlenmeye çalışılmış, bunun yanı sıra yapının yansıtmaya çalıştığı propaganda ve kullanım amacına yönelik değerlendirmeler yapılmıştır.

ABSTRACT

Dipylon, built at the eastern end of the main street in Xanthos, one of the magnificent cities of Lycia, is an important building in its location. Unlike the main entrances of Xanthos, the fact that it was built in the middle of the city and the architectural features of the building increase the importance of the subject. Dipylon was unearthed within the scope of excavations carried out in the city since the 1950s. Only the plinthes and part of the foot section have survived in situ today. However, it has been determined that it belongs to the building, and with its current state, most of the architectural blocks lined up in the east of Dipylon have survived to the present day. Although it was first predicted as a tripylon with the studies carried out by French archaeologists in the section where the building was located between 1998 and 2001, it was understood that it was a Dipylon with two passages. It has also been observed that the French did not take part in any work in Dipylon other than the excavation reports and the excavations carried out on the dates mentioned above. In this thesis, Dipylon is evaluated from an architectural and iconographic perspective and compared with similar examples. In addition, field documentation of the building was also carried out. Taking all these studies into consideration, an attempt was made to date the Dipylon, as well as evaluations were made regarding the propaganda and intended use of the structure.

1. GİRİŞ

1.1. Amaç ve Kapsam

Likya bölgesinin önemli kentlerinden biri olan Ksanthos Antik kentinin araştırma ve kazı tarihçesine bakıldığında kentin birçok bölümünde detaylı çalışmalar ve bilimsel yayınlar yapıldığı görülmektedir. Ancak kentte pek çok açıdan önemli bir yapı olan Dipylon hakkında kazı çalışma raporları dışında kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmada asıl amaç; Ksanthos Dipylon'un çeşitli özellikleri açısından incelenmesi ve elde edilen veriler ışığında yapı hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlamaktır. İlk olarak mimari yönüyle incelenen yapı bu özelliğinin yanı sıra siyasi ve sosyal konular içinde de araştırılmaya ve anlaşılmasına çalışılması ile yapılış nedeni, kullanım işlevi gibi konularda da detaylı bilgiye ulaşmayı hedeflemektedir. Tez içerisinde de değinildiği üzere iki geçişe sahip olması ile Dipylon, zafer takı ve kent kapısı kavramları açısından nadir görülen örneklerden biri olması, çalışmanın amaca yönelik olarak önemini bir kat daha arttırmaktadır.

Bu bağlamda çalışma ana hatlarıyla özellikle M.Ö. 27 yılından itibaren görülen Roma İmparatorluk Döneminde, zafer olgusunun kentlerde yer alan mimari yapılar olan Taklar ile nasıl bir ilişki içerisinde değerlendirildiğini kapsamaktadır. Bununla birlikte zafer anlayışının belirtilen mimari yapılarda hangi konu ve amaçla işlendiği de yer almaktadır. Ayrıca çalışmada, kentlerde çeşitli formlarda ve özelliklerde gördüğümüz ve bizlere tarihin derinliklerinde insanı ve yaşamı anlatan yapıların pek çok düşünce tarafından sadece bir araç veya basit birer taşan ibaret olmadığını, bunların aslında araştırıldıkça geçmişi çözümlemeye ve anlamada ne kadar önemli olduğu hakkında bilgilere de yer verilmiştir. Bunların yanında çalışmanın konusu oluşturan Dipylon' da gördüğümüz birçok özellikten biri ve bize yapının tarihlenmesi konusunda bir noktada yardımcı olan betimlemelerle de insanoğlunun yapıya kattığı anlam zenginliği ve propaganda nitelikleri apaçık görülmektedir. Bu bağlamda, tez kapsamında değerlendirilen Dipylon'un kemer ve üst yapısına ait blokların üzerlerinde yer alan betimlemeler detaylı olarak değerlendirilerek, yansıtmak istenilen propaganda hakkında bilgi sahibi olunması amaçlanmıştır.

1.2. Yöntem

Tez çalışmasına ilk olarak, çalışmanın büyük çoğunluğunu oluşturan arazi kısmı ile başlanmıştır. Burada Ksanthos Dipylon'un hâlihazır durumu üzerinde yerinde inceleme ve gözlem çalışmaları yapılmıştır. Çalışma kapsamında, Fransız arkeologlar tarafından 1998 yılı itibariyle yapı üzerinde yapılmış olan kazı ve araştırmalarda açığa çıkarılan blokların kendi içerisinde bir düzenleme yapılarak yine kent içerisinde Dipylon'a bitişik konumda olan hamam yapısının önünde sıralanmıştır. Burada yapıya ait olduğu belirlenen 106 blok tez çalışması içerisinde değerlendirilerek belgelenmeye başlanmıştır. Bu blokların her biri doğru ışık ve açılar tespit edilerek fotoğraflanmıştır.

Arazi çalışması bitirildikten sonra ilk olarak tezin içindekiler kısmı oluşturulmuştur. Toplamda dört bölümden oluşan tezin, birinci bölümde giriş kısmına yer verilmiş ve burada çalışmanın amaç, kapsam, yöntem kısımları yer almaktadır. İkinci bölümde zafer taklalarının ortaya çıkış süreçleri ve bu süreç içerisindeki gelişim aşamalarına değinilmiştir. Bununla birlikte zafer taklalarının kullanım amaçlarının anlaşılması ve yapım özellikleri (konum, teknik, süslemeler vb.) üzerinde durulmuştur. Daha sonra çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturan ve Dipylon'un da yer aldığı Ksanthos Antik kenti anlatılmıştır. Bu bölümde Ksanthos'un 1950'li yıllardan itibaren sürdürülen arkeolojik çalışmaları, kentin tarihi coğrafyası ve araştırma tarihçesi konuları yer almıştır. Dördüncü ve son bölümde ise çalışmanın ana konusu olan Ksanthos Dipylon'u anlatılmıştır. Öncelikle Dipylon'un araştırma ve kazı tarihçesi ile yapının özellikleri aktarılmıştır. Ayrıca bu kısımda yapının bölümleri ayrı ayrı olarak ele alınmış, mimari özellikleri hakkında da bilgilere yer verilmiştir. Yapının kemer blokları üzerinde görülen bitki, hayvan ve insan motiflerinden de bahsedilmiştir. Son olarak da çalışma sonucunda elde edilen bulgular sonuç bölümünde değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmanın sonuna kaynakça, haritalar ve figürler listesi eklenmiştir. Arazide belgeleme çalışmaları tamamlandıktan sonra çalışmaya konu olan başlıklar hakkında detaylı literatür taraması yapılmış ve konular hakkında, tezin amaç kısmına ulaşılabilmesi noktasında bilgiler edinilmeye başlanmıştır. Bu süreç içerisinde gerek Roma Dönemi gerek Ksanthos gerekse Dipylon hakkında pek çok

antik ve modern kaynak ile kitaplar, tez, makale, web sitesi gibi somut kaynaklar üzerinden elde edilen bilgiler değerlendirilmiştir.

Yapıyı oluşturan her bir parça üzerinde yer alan figür, betimleme ve yazı gibi özellikleri, detaylı olarak çalışılmıştır. Bu özellikler üzerinde durulurken yakın ve benzer örnekleri de değerlendirilerek amaç kısmında hedeflenen, yapının tarihi, yapılış amacı, neyi simgelediği vb. soruların yanıtlarına ulaşılmaya çalışılmıştır.

2. KSANTHOS ANTİK KENTİ COĞRAFYASI VE TARİHÇESİNE GENEL BİR BAKIŞ

Likya bölgesinin en önemli metropollerinden biri olan Ksanthos eşen çayının¹ hemen yanında konumlanmaktadır (Harita 1) . Antalya'nın Kaş ilçesi Kınık Mahallesi sınırları içerisinde bulunan kent, doğusunda Akdağlar batısında Babadağ ve Sandak dağı arasında yer almaktadır.²

Kent hemen yanından akan Eşen Çayı'nın bu bölgede verimli araziler oluşmasına etkisiyle, kalıcılık sağlamış, ayrıca düz bir ova olarak tanımlayabileceğimiz bölgede ki kent, yüksek bir tepenin üzerinde kurulmuş olmasıyla da dikkat çekmektedir. Bu yönüyle de kente, sınırlarının korunması ve olası saldırılara karşı konulması noktasında stratejik bir avantaj katmıştır.

Ksanthos ile ilgili ilk bilgilere ulaşabileceğimiz önemli bir kaynaktan, çalışmanın devamında da detaylı olarak anlatılacak olan, C. Fellows'un Anadolu'yu gezmesi ve bölgeyle alakalı yazdığı gezi notlarından oluşmuştur.³

Bunun dışında kentte yapılan birçok kazı çalışması ve araştırmalarda alanın anlaşılması ve buradaki yaşamsal faaliyetler hakkında sonuçlara ulaşmada yardımcı olmaktadır. Yukarıda sözü geçen Ksanthos ovasının verimli arazileri olmasına rağmen, kentin tarih öncesi dönemlerle devamlı olarak varlığını kanıtlar nitelikte izlere ulaşılabilmiştir.⁴

Ksanthos'la ilgili bilgiler ilk olarak, Bronz çağına ait olduğu belirlenen ve Yalburt'ta ele geçirilen bir yazıttan elde edilmiştir. Hititlere ait olduğu bilinen bu yazıtta IV. Tudhalia'nın bölgeye yaptığı sefer anlatılmakta ve eski adıyla *Arnna* olarak bilinen Ksanthos ismi geçmektedir.⁵ Kentte 1950'lerden bu yana yapılan kazı ve araştırmalar ışığında da kentin varlığına dair en eski tarihlenmenin, M.Ö. 8. yüzyıla kadar götürüldüğü bilinmektedir.⁶

¹ Arslan 2012, 100.

² Dönmez 2022, 7.

³ Fellows 1838, 230 vdd; 1841, 163 vdd.; 1852, 167 vdd.

⁴ Courtils 2003, 18.

⁵ Harmanşah 2016, 296-300.

⁶ Courtils 2003, 20; Sevin 2007, 140.

Kentle ile ilgili bilgilere kazı ve araştırmaların yanı sıra büyük ölçüde antik yazarların kaleme almış olduğu önemli eserlerle ulaşılmaktadır. Bunlardan biri olan Homeros'un yazmış olduğu İlyada'sında kente dair bazı olaylara yer verilmiştir.⁷ Kent 6. Yüzyılın ikinci yarısında Pers'ler tarafından işgal edilmeye başlanmış ve devamında da süren Pers-Yunan atışmaları devam etmiştir. M.Ö. 540 yıllarında kent Pers işgalleri sonucunda bir yıkımla karşı karşıya kalmış ancak bu yıkım son olmamış ve devamında da yıkım yaşamıştır. Ancak Ksanthos'lular bu işgallere teslim olmamak için kendilerini yakmayı ve yok etmeyi tercih etmişlerdir.⁸ Bölgede ve kentte Pers hâkimiyeti Hellenistik döneme kadar devam etmiştir.⁹ Perslerin bölgede sağladığı hâkimiyet, kentin M.Ö. 446 yılında bağımsızlığını kazanmasıyla son bulmuştur. Ancak daha sonra İskender'in başlattığı seferlerle kent onun hâkimiyeti altına girmiştir. Ancak yukarıda da bahsedildiği üzere bölgede işgaller son bulmamıştır. Ayrıca Ksanthos, Hellenistik döneme kadar 'Dynast' olarak bilinen bir sülale tarafından yönetilmiştir.¹⁰ Ksanthos Erken Bizans dönemi içerisinde tam olmasa da eski gücü ve önemini kısmi bir şekilde yakalamayı başarmış, bununla birlikte de önemli bir piskoposluk merkezi olmuştur.¹¹ Özellikle Dynast'ların hâkim olduğu dönemde kentin önemli mimari öğelerinden olan anıtsal yapılar ve bunlar ile birlikte bölgenin karakterini yansıtan geleneksel Likya mezar tipi varlık göstermiştir.¹²

Bölge İskender'in hâkimiyetinden yaklaşık yüz yıl kadar sonra M.Ö. 2. Yüzyıla gelindiğinde Seleukos Kralı III. Antiokhos'un hâkimiyetine girmiş ve bununla birlikte 'Likya Birliği' adıyla anılacak olan bir oluşum meydana gelmiştir.¹³ Likya Birliği ile ilgili aktarılan bazı bilgilerde bu birliği oluşturan kentlerin sayısının yıllar içerisinde değiştiği ve net bir veri olmadığıdır. Likya birliği ile ilgili diğer bir bilgide, kentlerin söz hakkını kapsayan konu olmaktadır. Burada yer alan büyük kentler en fazla oy hakkı olan üç oy hakkına sahip olmuşlardır. Bu kentlerin ise Ksanthos, Myra, Tlos,

⁷ Homeros İliad. VI, XII, XXI, XXIV.

⁸ Bean 1998, 52.

⁹ Varkıvanç 2013, 192.

¹⁰ Keen 1998, 53.

¹¹ Courtils ve Cavalier 2001, 149.

¹² Keen 1992, 63.

¹³ Hellenkemper 2004, 100.

Olympos, Patara ve Pınara olduğu aktarılmaktadır.¹⁴ Ayrıca Ksanthos bir dönem Likya Birliğine de başkentlik yapmıştır.¹⁵

Ksanthos, bulunduğu konum ve inşa edildiği topografya ile de oldukça geniş bir alana yayılım göstermiş ve bu alanda, 1950'lerden bu yana süren arkeolojik çalışmalar ile farklı dönem özellikleri ile şekillenmiş ve farklı planlamalarla varlığını sürdürdüğünü gözler önüne sermiştir.¹⁶ Bahsi geçen bu dönem özelliklerinin öncelikle Arkaik, Klasik ve sonrasında ise Hellenistik dönemden izler taşıdığı, bunun yanı sıra kentte görülen planlamanın İmparatorluk dönemine değin düzensiz ve dağınık biçimde kullanıldığı görülmüştür. İmparatorluk döneminde ise düzenli bir şehir planlamasının var olduğu bilinmektedir.¹⁷

Kent tarihi boyunca birçok işgal ve yıkımla karşı karşıya gelmiş ancak tekrar imar faaliyetlerini yürütebilmiştir. Bundandır ki Ksanthos, Antik Dönemde bölgedeki önemini korumayı başarmıştır. Günümüzde de bulunduğu konumuyla da bölgenin en önemli kentlerinde biri durumundadır.

3. ROMA DÖNEMİ ZAFER TAKLARI TARİHSEL GELİŞİMİ

3.1. Roma Zafer Taklarının Tarihçesi ve Gelişim Süreci

İlk olarak Roma Döneminde gördüğümüz zafer takları¹⁸, çıkış kaynakları olan onurlandırma kavramını, yapıların mimari özellikleri, üzerlerinde yer alan kabartmalar ve yine kendilerine ait yazıtları ile yansıtmışlardır. Özellikle çıkış noktaları olan Akdeniz Havzası'nın¹⁹ (Harita 2) önemli kenti Roma, bu yapıların başlangıç kaynağı olmuştur. Günümüzde dahi şehrin pek çok noktasında görebileceğimiz bu yapılar ilk örneğini yine burada vermiştir. Roma'da özellikle M.Ö. 1. binyıl da başlayan göçler²⁰ ve devamında seyreden süreçte bölgeye iskânların başladığı görülmüştür. Bölgeye yapılan iskânlar M.S. 8.yy. sonlarına kadar sürmüş ve bu göç hareketine Roma'yı da

¹⁴ Strabon XIV/3, 245.

¹⁵ Varkıvaç 2013, 192.

¹⁶ Courtils ve Cavalier 2001, 148, 157, 160, 164.

¹⁷ Courtils ve Cavalier 2001, 159.

¹⁸ Kökeni Antik Roma'ya dayanan zafer geçidini düzenlemek için yapılan kapı. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Zafer_Tak)

¹⁹ İplikçioğlu 2007, 57.

²⁰ Tekin 2008, 187.

etkileyecek olan Etrüskler' de²¹ katılmıştır. Burada hâkimiyet sağlayan Etrüskler M.Ö. 509'a gelindiğinde egemen gücünü kaybetmiş²² ve bununla birlikte bölgede yaklaşık beş yüz yıl sürecek Cumhuriyet Dönemi başlamıştır. Bu dönem içerisinde de bölge için köklü yenilikler yapılmış ancak bu yeniliklerin yanı sıra pek çok ayaklanma ve savaşın olduğu da görülmüştür. M.Ö. 27 yılına gelindiğinde ise bölgede Cumhuriyet Devrinin bitmiş ve yeni bir dönem olan İmparatorluk Dönemi başlamıştır. Bununla birlikte bölgede barış devri olarak adlandırılabilen Pax Romana²³ yani bir iç barış süreci de ortaya çıkmıştır²⁴. İmparatorluk Döneminin başlamasını sağlayan ise İmparator olmadan önce Gaius Octavius olarak anılan²⁵ Augustus'tur.

Augustus, ayrıca Roma' da zafer taklarının ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır. Öyledir ki İmparator Augustus'un kazandığı zaferler adına atfedilen ve İtalya'nın Rimini kentinde yer alan Augustus Takı, Roma zafer taklarının en eski örneği olmuştur.²⁶

Taklar kimi zaman bir savaşın sonucunda alınan galibiyete, kimi zamansa bir imparatorun adına atfedilen ve kentlerin en önemli mimari yapılarından bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Zafer takı terminolojisinin açıklanması konusunda bazı kaynaklar farklı görüşlerle bu mimari yapıları tanımlamışlardır. Bu görüşlerin geneline bakıldığında karşımıza bir kişi veya olay sonucunda onurlandırma görevini üstlenen kemer ya da kemerler²⁷ tanımı çıkmaktadır. Zafer Takları daha açık biçimde anlatılması gerekirse, düzgün kesilmiş, kimi zaman bezemeli kimi zamansa sade olarak kullanılan blokların bir araya gelerek oluşturdukları bazen tek bazen ise birden fazla kemere sahip mimari yapılar olarak açıklanabilir. İlk örneklerini İmparatorluk Döneminde gördüğümüz, Tak yapıları bununla birlikte gelişerek devam etmiş ve kentlerin önemli öğelerinden biri olmuşlardır. Bu mimari yapılar ilk örnekleriyle beraber farklı formlarda ve farklı tiplerde olmak üzere yapılmışlardır. Bazen tek geçişli bazen ise birçok geçide sahip olan, kimi zaman figürlü blokların kullanıldığı kimi

²¹ Ayrıca Bkz.Memiş 2022, 343-363.

²² İplikçioğlu 2007, 64.

²³ İplikçioğlu 2007, 49.

²⁴ İplikçiolu 2007, 91.

²⁵ Tekin 2014, 224.

²⁶ Özgen 2009, 10.

²⁷ Curl 1992, 219.

zaman ise üzerlerinde heykel bulundurdıkları görülmüştür. Çoğu zamanda bazı kompozisyonların işlendiği takların, aslında bu özellikleriyle de ne için yapıldıkları ve ne anlattıklarının anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca, kentlerde gördüğümüz birçok giriş kapısı da Zafer yapıları kapsamında sayılmıştır.

Bu mimari yapılar en önemli özelliği olan onurlandırma işlevinin yanı sıra aslında kentlerdeki geçiş olayının da bir parçası olmuşlardır. Yapıldıkları alanlarda bazen iki caddeyi bağlama işlevini gördüğü de bilinmektedir. Bu özellikleriyle aslında kentlerdeki yalın geçiş olgusunun, zenginleşmesine ve bahsedilen yalın geçişi zenginleştirerek, kentlerde gücü simgeleyen önemli öğelerden olmuşlardır.

Cumhuriyet Döneminde görülen ilk örneklerinin Ahşap malzemeden yapıldığı ve farklı olarak şerefendirme ve anı işlevi taşıdığı bilinmektedir.²⁸ Fakat bu ahşap örneklerden günümüze ulaşan olmamıştır. Bu takların malzeme özelliklerinin ise zamanla değişerek yerlerini mermer malzemeye bıraktığı görülmüştür. Plinius'un "*Yeni kökleşen icat*"²⁹ olarak tanımlamış olduğu bu mimari yapıların Roma imparatorluk dönemine gelindiğinde çoğaldıkları da bilinmektedir.

Birçok kentte karşımıza çıkan bu yapılar sergiledikleri görkemli duruşlarının içerisinde önemli bir tarihi barındırmayı başarmıştır. Her biri farklı bir olay sonucunda meydana gelmiş ve ayrı karakteristik özelliklerde olan taklar görsel olarak da onlarca detay taşımışlardır. İlk yapıldıkları dönemlerde daha yalın olduğunu bildiğimiz taklar, daha sonraları bezemeler ve heykeller ile süslenmiştir. Bu özellikler aslında takların kim veya ne için yapıldıkları hakkında da birçok bilgi vermiş ve bunların tarihlenmesi hususunda kaynak oluşturmuştur.

Roma Döneminde gördüğümüz takların en erken örneklerinden biri yukarıda da değinildiği üzere Augustus takı olmuştur (Fig. 1). Roma'nın kuzeyinde yer alan Rimini'de bulunan tak buranın önemli yapılarından bir tanesidir. M.Ö. 27 yılında İmparator Augustus adına ve Flaminia bölgesindeki yolların yeniden yapılmasına ithaf edilmiş³⁰ olan tak oldukça büyük olmasıyla da dikkat çekmiştir. Sade bir üslupla

²⁸ Sarıkaya 2019, 8.

²⁹ Pilny. Nat. Hist. XXXIV.

³⁰ Ward-Perkins 1981, 47.

işlenmiş olan tak yapıldığı döneme kıyaslandığında ise gayet süslü olarak değerlendirilmektedir. İki yanında yüksek podyum üzerinde yivli iki sütun bulunduran ve bu sütunların hemen üzerinde korinth başlıkları taşıdığı bilinmektedir. Ayrıca heykelde yer alan tak yapısı günümüze büyük oranda sağlam gelmiştir.

Taklara diğer bir örneği de klasik zafer takı olarak da düşünebileceğimiz ve M.Ö. 82 yılında inşa edilmiş olan Titus Takı'dır³¹ (Fig. 2). Forum Romanum'un³² güneydoğusunda Via Sacra³³ üzerinde yer almaktadır. Tak, imparator Vespasianus'un oğlu Titus ile birlikte Judeia'da yaşanan Yahudi ayaklandırmasını önlemesi sonrasında inşa edilmiştir. Tek kemerli olarak karşımıza çıkan zafer takı üzerlerinde korinth başlığı bulunan dört yarım sütundan oluşmakta ve yapı üzerinde Roma Senatosu ve halkı tarafından Titus için yaptığını anlatan 'SENATUS POPULUSQUE ROMANUS DIVO TITO DIVI VESPASIANI VESPASIANO AUGUSTO' yazısı yer almaktadır. Yazıt çevrildiğinde 'Roma Senatosu ile Halkı, Tanrısal Vespasianus' un oğlu Tanrısal Titus Vespasianus Augustus için bu takı yaptırdı'³⁴ anlamı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Titus takında kullanılmış olan başlıklar ise tak mimarisinin de erken örneklerinden bir tanesi olmuştur³⁵. Yapının en özel bölümlerinden bir tanesi de kemer bloklarında yer alan betimli kasetlerdir. Bunlardan birinde Kartal tarafından gökyüzüne taşınan Titus Apotheosis tasvir edilmiştir.

Bu gibi örneklerden yola çıkarak, taklar üzerinde yer alan birçok betimlemenin ve figürün aslında Roma döneminde gerek siyasal gerekse İmparatorluk propagandasında önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Bu propaganda unsurunu çok iyi şekilde kullanmayı başarmışlardır. Aynı durum Anadolu'daki örneklerde de karşımıza çıkmakta ve bunlarda da yapıldıkları dönemin ve yapılış nedenleri ile siyasi ve sosyal propagandalar sonucunda meydana getirilmiş olduklarını bizlere göstermişlerdir.

³¹ Rumphf 1949, 140.

³² Ayrıca bkz. Barchiesi - Alessandro 2010.

³³ Via Sacra (Kutsal Yol), Antik Roma'nın Capitol Tepesinden başlayarak en önemli dinsel yapıların bulunduğu Forumdan Kolezyum'a kadar uzanan ana caddesi.

Yol, Roma'nın dış eteklerinden başlayarak Roma Forumu'na doğru ilerleyen Roma Zafer Alaylarının geleneksel başlangıç rotasıdır. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Via_Sacra) (Mart 2022)

³⁴ Norman 2009, 47.

³⁵ Sear 1998, 43.

Bu örneklere bakılacak olursa, ilk olarak Dipylon ile aynı konumda bulunan, kentin güney kapısı olarak da nitelendirilen Vespasianus kapısı (Fig. 3), tak tanımında değerlendirilebileceğimiz bir mimari yapı olabilir. Günümüze büyük ölçüde sağlam ulaşan kapı tek kemerli olarak yapılmıştır. Roma dönemi kapısı şeklinde tanımlayabileceğimiz yapının üç evreli olduğu da anlaşılmaktadır (Fig. 4).

Kapının kime atfedildiği ve ne zamana tarihlendirildiğine bakılacak olursa, üzerinde bulunan yazıt ve Fellows tarafından yapı etrafında bulunduğu aktarılan diğer bir yazıttan yola çıkılarak Sextus Marcius Priscus tarafından İmparator Vespasianus'u onurlandırmak için inşaa edildiği anlaşılmıştır. Bununla birlikte Priscus'un M.S.68-69 yılları arasında Likya Valisi olduğundan bu döneme tarihlendirilebileceği sonucuna da varılmıştır³⁶.

Başka bir örnek olarak, Likya bölgesinin diğer bir önemli kenti olan Patara'da inşa edilmiş, Mettius Modestus Takı verilebilir (Fig. 5). Yapı kentin en iyi korunan öğelerinden biri olmuştur. Bulunduğu konumla da önemli bir geçişi üstlenmektedir. Üç kemerli olarak inşa edilmiş olan tak güney cephesinde bulunan yazıttan yola çıkılarak Patara halkı tarafından inşa edildiği ve konsollarda yer alan yazıtlardan anlaşıldığı kadarıyla, Likya ile Pamphylia eyaleti valisi olan Mettius Modestus ve ailesine atfedilmiş olduğuna ve bir onurlandırmayı işaret ettiği sonucuna varılmıştır³⁷. Buradan yola çıkarak, Tak, Mettius Modestus'un vali olduğu dönem olan M.S. 100 yıllarına tarihlendirilmiştir³⁸.

Ayrıca çoğu zaman bağımsız olarak yapılan bu yapılar bazense bulundukları konumla bir bağ kurmayı başarmışlardır. Bahsedilen bu bağ soyut anlamının yanı sıra fiziki olarak da varlık göstermiştir. Bu fiziki bağ genellikle kentlerdeki savunmanın en önemli öğeleri olan sur duvarları ile bütünleşmiş olarak karşımıza çıkmıştır. Bu duruma en yakın örneği Ksanthos'ta yer alan Vespasianus Kapısı örnek gösterilebilir.

³⁶ Cavalier 2005, 28-29.

³⁷ Schorndorfer 1997, 192.

³⁸ Işık ve Karaosmanoğlu 1991, 34.

4. KSANTHOS ANTİK KENTİ DİPYLONU

4.1. Dipylon Araştırma ve Kazı Tarihçesi

Likya bölgesinin görkemli kentlerinden biri olarak bilinen Ksanthos'ta yer alan ve çalışmanın konusunu oluşturan Dipylon, Tak mimarisine de önemli bir kaynak olma özelliği taşımıştır. Likya bölgesindeki araştırmalar en erken 1776 yılına tarihlendirilmiş ancak Ksanthos Antik Kenti hakkındaki ilk bilgilere 1838 yılında Charles Fellows ile ulaşılmıştır. Kaleme almış olduğu günlükler aracılığıyla Ksanthos Antik Kentini birden çok kez ziyaret ettiği de anlaşılmıştır³⁹.

Kentte yapılan ilk kazı çalışmalarının ise 1950 yılından itibaren Fransız Arkeologlar tarafından yürütüldüğü bilinmektedir. Ksanthos Dipylon'u da Fransız ekipler tarafından kazısı yapılarak belgelenmeye başlamıştır.

Dipylon ilk olarak 1998-2000 yıllarında, Fransız arkeologların özellikle Kentin Cardo ve Decumanus'unun kesişim noktasında yaptığı temizlik çalışmaları sonucunda Kutsal yolun doğu ucunda açığa çıkarılmıştır⁴⁰ (Fig. 6).

Bu alanda yapılan çalışmalarda, Dipylon ile ilgili açığa çıkarılan ilk bulgular neticesinde, yapının bir tripylon olabileceği düşünülmüştür. Yapının bloklarının yıkılmış olarak bulunduğu ancak ayak kısımlarının sağlam kaldığı görülmüştür (Fig. 7). Devam eden çalışmalarda yapıya ait olduğu düşünülen blokların bazılarında figürlü betimlemeler ve bitki motifleri olduğu da görülmüş, buradan yola çıkarak da olasılıkla Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilebileceği düşünülmüştür.⁴¹

Dipylon ile ilgili çalışmalarda ortaya atılan Tripylon olabilir görüşü, kentte 2000 yılı araştırmalarıyla farklı bir noktaya gelmiştir. Bu yıl içerisinde yürütülen çalışmalarda yıkılmış olarak bulunan yapının blokları için belgeleme çalışmaları sonucunda aslında bir Dipylon olduğunun anlaşılmasına olanak sağlamıştır.⁴² Bununla beraber alanda çalışmalara devam edilmiş ve 2001 yılında yine Fransızlar tarafından yürütülen çalışmalar neticesinde Dipylon'a ait olduğu belirlenen bloklar

³⁹ Fellows 1841, 163-168.

⁴⁰ Courtils 2001, 75.

⁴¹ Courtils ve Laroche 1998, cilt:7, 370.

⁴² Courtils ve Laroche cilt:9, 227-229.

bulundukları yerden kaldırılarak hemen doğu kısımda yer alan hamam yapısının yanına yerleştirilmiştir (Fig. 8).

Kentte yapılan çalışmalar 2010 yılına kadar devam ettirilmiş ancak Dipylon ile ilgili çalışmalar 2003 yılına kadar aralıklarla sürdürülmüştür. Burada yürütülen çalışmalar, gerekli düzenlemelerin yapılarak yapıya ait olan blokların bulunduğu bölgenin temizlenmesi ve blokların belli bir düzen içerisinde dizilmesiyle son bulmuştur. Bu bilgileri Fransızların yayınlamış olduğu raporlardan elde etmekteyiz.

4.2. Ksanthos Antik Kenti Dipylon’u Özellikleri

4.2.1. Tanım

Anadolu’da yer alan hatta dünya üzerinde de pek çok önemli kentte varlığını gösteren Zafer takları ve geçiş kapılarının daha önce de anlatıldığı üzere genellikle bir olay ya da propaganda amaçlı inşa edildiği üzerinde durulmuştur. Araştırmanın konusunu oluşturan Ksanthos Dipylon’u da bu yönüyle ele alınabilecek önemli bir mimari yapı olmuştur.

Kentin ortasında, Decumanus’un doğu ucunda üç ayak üzerinde yükseldiği anlaşılan ancak ayaklar dışındaki kısımlarının yıkıldığı görülen Dipylon, Ksanthos’ un görkemli yapılarından bir tanesi olmuştur. Kapının hemen doğusunda sıralanmış olan bölgesel kireç taşından yapılmış kemer ve üst yapı elemanları bu tanımını destekler niteliktedir. Her bir kemer bloğunun dışa bakan yüzlerinde üç fascialı bir bölüm ve zemine bakan yüzlerinde kasetler ile ayrılmış bölümlerin olduğu görülmüştür. Zemine bakan kısımda ayrılan bu bölümlerin her birine ise çeşitli betimlemeler işlenmiştir. Çalışmanın ikonografi değerlendirme kısmında da detaylı bir biçimde anlatılan bu betimlemelerde bazı hayvan ve insan figürleri ile bitki motiflerinde yer aldığı bilinmektedir. İki kemere sahip Dipylon’un her iki kemer kısmında da bu betimlerin bulunduğu anlaşılmıştır.

Geçiş kapılarının önemli özelliklerinden biri olan betimlemeler ve kabartmalar yapıların yansıtmak istedikleri kompozisyonun aktarılmasında kaynak olmuştur. Dipylon’da olduğu gibi her bir betimlemenin ne anlama gelebileceği ve neyi sembolize ettiği üzerinde durulmuştur. Dipylon daha öncede değinildiği üzere iki geçişli olması

ile Anadolu'daki önemli Tak örneklerinden birisi olmuştur. Ancak Anadolu'da ve diğer şehirlerde yer alan taklar da göz ardı edilmemelidir. Bunlardan bir tanesi yine Ksanthos'ta yer alan ve kentin güney ana girişinde inşa edilmiş ve burada Dipylon'dan farklı olarak sur duvarları ile bağlantılı olan ve M.S. 68-69 yıllarına tarihlendirilen⁴³ Vespasianus kapısıdır. Yapı tek kemerli bir geçişe sahiptir, fakat Dipylon'a göre daha sade bir biçimde yapılmıştır.

Tak kategorisinde değerlendirilmesi gereken diğer bir örnekte, Likya'nın önemli kentlerinden birisi olan Patara'da inşa edilmiş, Mettius Modestus takıdır. Kentin kuzeyinde konumlanmış yapı burada kuzeyden girişi sağlamaktadır. Üç kemere sahip yapı çoğunlukla karşılaşılan tek ya da üç geçişli takların önemli örneklerinden bir tanesi olmuştur. Günümüze büyük oranda sağlam ulaştığı görülen Tak yapılan çalışmalar ve elde edilen bulgular ışığında M.S. 99-102 yıllarına tarihlendirilmiş⁴⁴ ve dönemin Patara valisi olan Mettius Modestus'a atfedilmiştir. Dipylon ile yakın noktalarda inşa edilmiş olmaları Her iki Tak'ın da bazı mimari özelliklerinde ki benzerlikleri gözler önüne sermiştir.

Anadolu sınırları içerisinde ele alınabilecek önemli anıtsal geçişlerden biri de Afrodias kentinde yer alan Tetrapylon olmuştur. Bu yapı ise tek, iki ve üç geçişli taklardan farklı bazı mimari özellikleri barındırmaktadır. Görkemli bir işçiliğe sahip yapı, kentte bulunan Afrodite kutsal alanına girişi sağlar biçimde konumlanmıştır.⁴⁵ Toplamda 16 sütunun taşıdığı üst yapı elemanları ile oluşturduğu dört geçiş aksı Tetrapylon'u farklı ve anıtsal açıdan daha önemli bir noktaya getirmiştir. Benzer bir örneğini de Tebessa da inşa edilmiş Caracalla Kapısı'nda görülmüştür.⁴⁶ Çıkış kaynaklarını Roma'da gördüğümüz bu anıtsal geçiş yapıları yukarıda da anlatıldığı üzere farklı mimari özelliklerde yapılmıştır. Sonuç olarak bu farklı yapıların özellikleri barındıran yapıların ortak bir amaç olan propaganda ve gücü simgeleme olguları etrafında şekillendiği de anlaşılmıştır.

⁴³ Cavalier 2005, 28.

⁴⁴ Burrell 2004, 254.

⁴⁵ Erim 1988, 278.

⁴⁶ Rouili 2019, 294

4.2.2. Mimari

Dipylon iki kemere sahip anıtsal bir geçiş kapısı olarak, kentin doğusunda Decumanus'un doğu ucunda inşa edilmiştir (Fig. 9). Yapının günümüze ayak bölümü hariç büyük bir kısmı yıkılmış olarak ulaşmıştır. Ancak yapıya ait kemer ve üst yapı elemanlarının çoğunluğu sağlam bir şekilde korunmuştur.

Yapı, Ana caddenin düzgün kesilmiş dörtgen blokları üzerinde, birbirinden bağımsız ve farklı yüksekliklerde (20-25 cm) blokların bir araya getirilmesiyle yapılmış üç adet plinthe üzerine yer alan üç ayak ile yükselmektedir (Fig. 10). İki geçişli yapının geçiş açıklıkları kuzeyde 3.75 m güneyde 4.17 m olarak ölçülmektedir. Güneydeki ayak 68 cm, orta ayak 194 cm ve kuzey ayak ise 70 cm genişliğindedir. Dipylon'un toplam genişliği 11.24 m'dir. Yapının toplam yüksekliğine dair net bir veri bulunmamaktadır. Ancak yakın örnekleri olan Ksanthos Vespasianus kapısı ile Patara Mettius Modestus Takı'nın geçiş yükseklikleri ile yaklaşık olarak aynı olmalıdır. Buradan yola çıkılarak da bu yüksekliğin yaklaşık olarak altı metre olması gerektiği düşünülmüştür.

Devşirme bloklarla oluşturulmuş ayak bölümlerinin, plinthelerle birleştiği noktada yukarı ve içe doğru girinti yapan, köşeleri kavisli işlenmiş bir bant profiline sahip olduğu görülmektedir. Bu profil 35 cm yükseklikten ve içeriye doğru 37 cm'lik bir girintiden oluşmaktadır. Devamında ise olasılıkla kemer bölümü ile birleştiği noktada baştaban blokları yer almalıdır. Yapının doğusunda istiflenmiş bloklardan da yola çıkarak özellikle ayak kısmında yer alan bant profilli bloklar ile benzer tipte olan ve ölçüleri de yaklaşık olarak benzer baştaban blokları bu durumu destekler niteliktedir (Fig 11).

Yapının kemer bölümüne gelindiğinde ise kemeri oluşturan kavisli blokların 50 cm genişliğe, 60 cm yüksekliğe sahip olduğu görülmüştür. Derinlikleri konusunda ise iki farklı ölçü elde edilmiştir. Dipylon'un kemer bölümünü oluşturduğu bilinen ve bu bölüm için sınıflandırılan 46 bloktan 40 tanesi 70 cm derinliğe sahipken 6 tanesi 140 cm derinliğindedir. Aynı grup bloklar arasındaki bu ölçü farklılığı, yapının toplam geçiş derinliğinin 140 cm olduğunu ve 70 cm'lik iki kemer bloğunun yan yana getirilerek belirtilen toplam ölçüyü sağladığını göstermektedir. Bu bölümde yer alan kemer blokların zemine bakacak olan yüzlerinde, 5'er cm'lik bordürler ile

sınırlandırılmış, bitki, hayvan, insan ve ay betimlemelerin olduğu kasetler bulunmaktadır. Burada yer alan betimli blokların bazılarının kasetlerinin, yarım bırakıldığı görülmüştür (Fig 12). Bu durum yukarıda anlatılan ve bloklar arasındaki derinlik farkını açıklar niteliktedir. 70 cm'lik iki kemer bloğu doğru şekilde yan yana koyduğunda, alt bölümünde bulunan yarım kasetler birbirlerini tamamlamaktadır. Kemer bloklarının doğru şekilde birleştirilmesi, kasetlerde yer alan betimlemelerin estetik bütünlüğünün korunması noktasında da önemli bir detaydır.

Kemer bloklarında görülen, betimli kasetler yalnızca tonozlarda değil, düz tavan bölümlerinde ya da kubbe formu çatı bölümlerinde de kullanım görmüştür. Bu bölümle ilgili, ahşap mimaride kullanıldığı bilinen ve birbirlerini dik biçimde kesen kirişlere bir öykünme olarak üretilmiş olmalıdır⁴⁷. Erken örneklerini Klasik dönemde görmekle beraber, Hellenistik ve Roma Dönemi'nde de bu işçiliğin kullanıldığı görülmektedir⁴⁸. Kasetler içerisinde çoğunlukla bitkisel motiflerin yer aldığı, bunların dışında hayvan, insan ve bazen de sembolik figürlerin kabartma şeklinde işlendiği ya da yalın bir biçimde bırakıldığı görülür⁴⁹.

Daha önce de değinildiği üzere ilk ve önemli örneklerine Roma Cumhuriyet döneminde rastladığımız taklar içerisinde, Dipylon'un betimli kaset bölümüne benzer nitelikte olan yapılar mevcuttur. Forum Romanum'da bulunan Titus Takı buna güzel bir örnektir. Takın kemer bloklarının zemine bakan kısımlarında birbirine simetrik ve eşit bölünmüş dörtgen sınırlar içerisinde çeşitli figürler yer almaktadır (Fig. 13). Ayrıca Dipylon Bütün olarak bakıldığında yalın bir işçilikle yapılmışken, Titus takının neredeyse tüm bölümlerinde, heykel ve kabartmalar gibi detaylar işlenmiştir. Bu yönüyle takların kendilerine özgü mimari özellikleri ile kent örgüsünün bir parçası olmaya başladığı görülmüştür⁵⁰.

Dipylon'un kemer bölümü ile alakalı diğer bir özellikte, üst yapı ile bağlanan kısımda bulunan geçiş bloklarında görülmektedir. Dipylon'un fasciaların bittiği yerde öne doğru 5 cm, yukarıya doğru 7 cm çıkan bir profil bulunmakta ve bu profilinde

⁴⁷ Hoepfner 1991, 90-98.

⁴⁸ Rumscheid 1994, 331.

⁴⁹ Rumscheid 1994, 332.

⁵⁰ Von Hesberg 1990, 277-299.

üzerinde bazı bloklarda daha yayvan bazılarında ise daha dik açıyla yapılmış yontu bölümü, olasılıkla kemer bölümünün üzerine gelecek olan üst yapı bloklarının bu tonoz üzerine sorunsuz şekilde oturması için işlenmiş olmalıdır (Fig. 14).

Yapının üst yapısına dair elde olan verilerden bir tanesi de orta ayağın batı cephesinde zemine konulmuş olan yazıtlı konsol bloğudur (Fig. 15). Blok zeminde ahşap iki parça üzerine ters şekilde bırakılmıştır. Cepheye bakacak tarafında 4 sıra yazıt olduğu görülmektedir (Fig. 16). Dipylon'un yıkılmış blokları arasında iyi korunmuş durumdaki konsolda Radamanthys, dört yarı tanrı ve Hellios'un adının geçtiği alegorik bir dörtlük olduğu anlaşılmıştır.

Dipylon ile ilgili yukarıda anlatılan özelliklerden yola çıkılarak bir rekonstrüksiyon (Fig. 17) yapılacak olduğunda; üç ayak üzerinde yükselen yapının ayaklarında profilli ve dışa çıkıntı yapan bir bölüm yer almakta, ayakların kemer bölümü ile birleşeceği kısımda ise aynı burada görülen profilli bölümün daha kısa boyutta olan ve profilleri aşağıdakilerle tam ters olacak şekilde yapılmış olanları yer almalıdır. Onların üzerine ise kemerleri oluşturacak bloklar oturtma şekillerine göre konulmalıdır. Arazide belgelenen kemer bloklarının tespiti göz önünde bulundurularak çift sıra şeklinde konulacak bloklar ve bu blokları sınırlayan 3'er adet 140 cm'lik bloğun olması gerektiği ve her bir kemer için 23 blok kullanılmış olabileceği hesaplanmıştır. Ancak yapının in-situ durumda olduğu anlaşılan ayaklar ve geçiş genişliklerinin farklı olması olasılıkla kemerlerden güneyde yer alan kemerin fazladan bir blok ile inşa edilmesi gerektiği sonucunu ortaya çıkmıştır. Kemer bölümünün üzerine ise düzgün kesilmiş bloklar ile oluşturulacak olan ve mevcut bloklardan yola çıkılarak olasılıkla isodomik⁵¹ düzende yapılmış olan üst yapı ve duvar blokları gelmelidir. Ayrıca elde edilen veriler kullanılarak Dipylon'un bir cephesinin restorasyon ve restitüsyon denemesi de yapılmıştır (Figür 18) (Figür 19).

Dipylon'un batı cephesinde orta ayağın önünde duran bir adet konsol bloğu bulunmaktadır. Burada yer alan konsolun yalnızca bir tane olması, bloğun nereye konması gerektiğinin kesin olarak anlaşılmasını güçleştirmektedir. Ancak bloğun olması gereken yerin neresi olduğu ile ilgili bir görüş ortaya koymak gerektiğinde

⁵¹ Vit. De Arch. II, 8.5-6.

konsol blokların konumları ve kullanım şekillerine yönelik benzer örneklerde, bu bölümün açıklanması noktasında önemli olmuştur. En yakın örnek olan Patara Mettius Modestus Takı'nın kuzeyinde ve güneyinde yer alan 12 adet konsol (Fig. 20) bulunmakta ve bu konsollar ayaklar ile anı hizada konumlanmaktadır⁵². Üç kemerli Ariassos Takı da konsolların kullanım gördüğü bir diğer örnektir. Bazı blokları yıkılmış olan Tak'ın⁵³ konsolları, aynı Mettius Modestus'ta olduğu gibi ayakların hizasında birer adet olacak şekilde yerleştirilmiştir (Fig. 21). Farklı ve güzel bir örnekte Diokaesareia Kent Kapısı'nda görülen konsol bloklarıdır. Burada bulunan konsollarda üç geçişli kent kapısının orta kemerin oturduğu ayaklar hizasında konumlandırılmıştır.

Dipylon'a ait olduğu düşünülen konsol bloğunun, yapının neresinde yer aldığı ve bloktan kaç tane olması gerektiği gibi soruların cevaplanması için yukarıda da belirtildiği üzere benzer örnekleri incelenmiştir. Bu örneklerden yola çıkılarak Dipylon'un her iki cepheye bakan kemerlerinde Fascia işleminin olması ve doğu batı yönlü geçiş trafiğine, her iki cephedeki işçiliği gösterme amacı, konsolların iki tarafta da var olması gerektiği görüşünü ortaya çıkarmaktadır. Bu konsol bloğundan yalnızca bir adet olsa da yakın örnekleri de göz önünde bulundurulduğunda ve kemer bölümlerinin hem doğu hem de batı cepheye bakan yüzlerinde işlenmiş profiller olması, konsoldan birden çok olabileceği ve her ayak hizasında birer adet bulunabileceği görüşünü doğurmuştur.

4.2.3. Kaide ve Ayaklar

Dipylon ile ilgili daha önce de değinildiği üzere, büyük bir kısmı yıkılmış ancak ayak kısımları günümüze sağlam şekilde ulaşabilmiştir. Devşirme bloklar ile yapıldığı görülen ayak bölümü hali hazırda 11 bloğu mevcut konumunda yer almaktadır. Ayaklar, caddenin kuzey güney noktalarında ki eğim farkı nedeni ile birbirinden bağımsız yüksekliklere sahip plinthe'ler üzerine oturtulmuştur. Bunlardan güney ayağın altında bulunan plinthe, iki parça olacak şekilde yapılmıştır. Burada yer alan plinthe toplamda 26 cm yüksekliğe, 160 cm derinliğe ve 70 cm genişliğe sahiptir.

⁵² Aktaş 2016, 79-82

⁵³ Doruk 1997, 259.

Yerel kireç taşından işlenerek yapılan plinthe'de küçük çatlaklar ve kırıklar görülmüştür. Üzerinde herhangi bir işleme, bant veya süsleme bulunmamaktadır. Ayağın güney cephesine bitişik, doğu agoranın sınırları içerisinde kalan bir korinth başlığı da yer almaktadır. Bu başlık olasılıkla agoranın sütunları üzerine gelmelidir. Plintheler üzerine iki blok yükselmektedir. Bunlardan altta yer blok toplamda 94,5 cm yüksekliğe, 68 cm genişliğe ve 157 cm derinliğe sahiptir. Aşağıdan yukarıya doğru 20 cm yükseldikten sonra dönüş yaparak içeri 13 cm ve yukarı 19 cm eğimli bir biçimde devam etmektedir. Bloğun güney cephesi hariç diğer üç cephesinde de aynı profil yer almaktadır. Üstte bölümde yer alan blok ise 70 cm yüksekliğinde 137 cm derinliğinde ve 68 cm genişliğindedir. Bloğun batı cephesi haricinde ki yüzeylerinde bir işleme veya profil bulunmamaktadır. Batı cephesinde ise çapları 7 cm olan ve derinlikleri değişiklik gösteren küçük dairesel oyuklar mevcuttur. Bunların kullanım amaçlarına yönelik kesin bir bilgi elde edilememiştir. Üstteki bloğun ise ölçü olarak altta olan bloğa göre biraz daha büyük yapılmış olması ve tam olarak blokların birbirlerine oturmuyor oluşu, orijinal yerinde olmadığını düşündürmektedir.

Orta ayağın oturtulduğu plinthe ise güneydekine oranla daha geniş ve alçak yapılmıştır. 6 parçadan oluşan plinthe 13 cm yüksekliğe, 92,5 cm derinliğe ve 194 cm genişliğe sahiptir. Bu kısımda da kırık ve çatlaklar olduğu görülmüştür. Ayrıca orta ayağın yan ayaklara oranla daha geniş olduğu da görülmektedir. Plinthe'lerin üzerinde 4 adet profilli ayak bloğu yer almaktadır. Bu blokların yükseklikleri aynı olmasına karşın genişlikleri birbirlerinden farklı olarak yapılmıştır. Doğudan bakıldığında görülen üç parça ayak bloğunun yükseklikleri 77 cm'dir. Güneydeki 56 cm genişlikte ve 156 cm derinliktedir. Ortada olan 100 cm genişlikte, 58 cm derinliktedir. Kuzeyde duran ise 58 cm genişlikte, 58 cm derinlikte yapılmıştır. Bu üç bloğun batısında bir adet daha mevcuttur. Ölçüleri ise 75 cm yükseklik, 93 cm derinlik, 140 cm genişlik olarak ölçülmüştür. Bu ayak blokları üzerinde yer alan ve yekpare olan bloğun devşirme malzeme olduğu doğrudan anlaşılmaktadır. Bloğun batı cephesinde, diğer bloklarında rastlanılmayan yukarı aşağı yönde 2'şerli şekilde ve farklı ölçülerde yapılmış düz çizgiler işlenmiştir (Fig. 22). Çizgiler ile ilgili olarak kesin bir bilgi mevcut değildir. Ayrıca bloğun güney tarafında 57 cm yükseklik ve 32 cm genişlikte

bir boşluk mevcuttur. Olasılıkla bu boşluğa başka bir blok getirilerek tamamlanmalıdır.

Kuzeyde yer alan plinthe ise 14.5 cm yüksekliğe, 199 cm derinliğe ve 70 cm genişliğe sahiptir. Üç parçadan oluşturulmuş ve diğer plitheler gibi devşirme malzemeden yapılmıştır. Kuzey ayakta da üç blok sağlam biçimde görülmektedir. Diğer iki ayağın bloklarına oranla birbirleri üzerine tam oturmakta ve daha az hasar görmüş olduğu anlaşılmaktadır. Alttaki iki blok, orta ve güney ayak bloklarında görülen profillerle aynı profili taşımaktadır. Batıda yer alan blok 68 cm yükseklikte 67 cm genişlikte ve 65 cm derinlikte. Doğuda yer alan blok ise yanındakine oranla daha büyüktür. 68 cm yükseklikte 67 cm genişlikte ve 101 cm derinliğindedir. Bu blokta farklı olarak dışa çıkıntı yapan 10 cm'lik çıkıntının dışında olasılıkla işçiliği tamamlanmamış 13 cm'lik bir çıkıntı daha mevcuttur (Fig. 23). Altta bulunan blokların üzerine gelecek blok ise dışa çıkıntı yapmadan iki bloğa tam olarak oturmaktadır. Tüm yüzeyleri düzgün işlenmiş olan bloğun yalnızca güney yüzünde ortaya gelecek şekilde konumlanmış 8x7 ölçülerinde bir kenet mevcuttur. 82cm yüksekliğinde 134.5 cm derinliğinde ve 60 cm genişliğindeki bloğun güney ve kuzey cepheleri özellikle olmak üzere çatlaklar olduğu görülmektedir.

Dipylon'un ayak bölümlerine benzer birkaç örnek bulunmaktadır. Isaura'da bulunan ve sade bir işçiliğe sahip Hadrianus Takı⁵⁴ bu örneklerden bir tanesi olabilir. Diğer bir örnekte ayak profilleri neredeyse aynı biçimde yapılmış olan ve Ariassos'ta yer alan Ariassos Takı'dır. Ayrıca bu gibi örnekler ile yalnızca ayak bölümleri değil genel olarak da benzerliklere sahiptir.

Son olarak ana caddenin Dipylon ile birleştiği noktada, yapının ayakların oturduğu zemin blokların etrafında bazı betimler yer almaktadır. Murçla yapılmış olduğu anlaşılan bu betimlerde balık, gemi ve yabanın işlendiği görülmüştür. Bu betimlemelerin ayakların olduğu bölümde işlenmiş olması olasılıkla bu alanda geçiş trafiğinin yoğun olmasında kaynaklanmaktaydı. Ayrıca tüm betimlerin deniz ile ilişkisi, kentin de deniz ile bir bağlantısının olması gerektiğini düşündürmektedir.

⁵⁴ Gider 2013, 106.

4.2.4. Üst Yapı

Dipylon'un üst yapısına dair oldukça az veri bulunmaktadır. Ancak arazide belgelenen bloklar içerisinde bulunan bazı profilli bloklar ile düz kesilmiş bloklarda Dipylon'un üst yapısına dair detaylar yer aldığı görülmüştür.

İlk olarak ayaklar ile kemer bloklarının birleşim kısmına gelmesi gereken ve baştaban olarak da adlandırılan blokların mevcut olduğu görülmüştür. Bu bloklar in-situ durumdaki ayaklarda yer alan profillerin benzerlerine sahiptir. Olasılıkla baştaban blokları, profilli ayak bloklarının tam tersi biçimde konumlanarak kemer bölümünü taşımaktadır (Figür 24). Ayak blokları ile kemer bloklarının üzerinde ise olasılıkla arazide belgelenen duvar blokları yer almalıdır. Düz biçimde kesilerek yapılmış duvar blokları üzerine ise ayak ve baştaban olarak değerlendirilen bloklardaki profillerin benzerlerinin yer aldığı bloklar gelmelidir. Bu bloklar ayak kısmında bulunan bloklar ile profilleri açısından benzer olsa da ölçü olarak daha küçük yapılmıştır. Yapının çatısına dair kesin bir bilgi olmamakla beraber olasılıkla bu bloklar kullanılarak düz bir çatı bölümü oluşturulmalıdır.

4.3.İkonografi

Yüzyıllar boyunca farklı kültürlerde ve farklı yerlerde işlenen pek çok figürün iki özelliğiyle var olduğu görülmektedir. Bunlar yapıldıkları yerde estetik bir zenginlik katarken diğer yandan da ifade ettikleri sembolik anlamla daha derin bir özellik katmaktadır. Yapısal olarak düşünüldüğünde bir anıt olarak da değerlendirebileceğimiz Dipylon'a bakıldığında ilk olarak yapılan çıkarım, kaba bir işçilikle yapılmış olduğudur. Özellikle kemer bloklarında gördüğümüz kasetler içerisinde yer alan betimlemelerde ki bitki, hayvan, ay ve insan figürlerinin daha stilize işlendiği görülmüştür. Kemer bloklarının dışındakilerde de aynı işçilik özellikleri mevcuttur. Çoğunluğunu bitki motiflerin oluşturduğu betimlemeler aşağıda ikonografik açıdan değerlendirilmiştir.

4.3.1. Aslan

Tanım

Aslan 1

Dipylon'un kasetli kemer bloklarında görülen iki aslan betimi bulunmaktadır. Bu betimlemelerin her biri ayrı bloklar üzerinde işlenmiştir. Yapıya ait bloklar günümüze her ne kadar sağlam gelmiş olsa da çeşitli çevresel etmenler nedeniyle bazı bölümlerinde aşınmalar ve çatlaklar görülmektedir. Aslan figürlerinin bulunduğu kemer blokları ve bu figürler de aşınma ve çatlaklardan etkilenmiştir. Genel olarak bakıldığında diğer betimlemelerde olduğu gibi aslan betimleri de kabaca işlenmiştir. Tez çalışması sırasında belgelenen 28 numaralı bloklarda görülen aslan figürü (Fig. 25), diğer tüm kasetli kemer bloklarında olduğu gibi 5 cm genişlikteki bordürlerle sınırlandırılmış 25x20 cm ölçülerindeki dörtgen çerçeve içerisinde yer almaktadır. Aslan figürü, bu blok üzerindeki yunus, boğa ve ay betimleri ile beraber işlenmiştir. Figür tüm detayları ile belli olmasa da tanımlama için yeterlidir.

Sağa yönelmiş durumda gösterilen aslanın, gövdesi profilden, başı ise cepheden verilmiştir. Aslanın görünen kısmında yer alan ayakları daha belirgin verilmişken arkada kalan ayaklar belli belirsiz işlenmiştir⁵⁵. Arka bacakların dirsek kısımları keskin bir şekilde yapılmış ön bacaklar ise daha düz ve yumuşak biçimde verilmiştir. Bacakların üst kısımları ise dirsekten aşağısına göre daha etli bir kalınlıkta işlenmiştir. Aslanın ayakları ise detaysız işlenmiş, bu nedenle de tırnaklar ya da eklemlere dair bir işçilik yer almamaktadır.

Sırt kısmı ise yelelerden başlayarak kalçaya kadar düz bir şekilde gitmektedir. Kalça ise düz biçimde gelen sırtın bitiminde bacaklara dönüşte yumuşak bir kavis yaparak aşağıya doğru inmektedir. Aşağıya doğru 1 cm indikten sonra kuyruk kısmının başladığı görülmektedir. Kuyruğun kısa bir bölümü arkaya gittikten sonra dik bir biçimde yukarı çıkmakta ve kasetin sol üst köşesine kadar devam etmektedir. Ayrıca kuyruk kısmının da detaysız şekilde yapıldığı görülmüştür.

Aslanın kafası ve yele kısmı vücuduna oranla büyük yapılmıştır. Alın kısmı çok dar bir şekilde yapılmış ve alına dik olarak inen düz biçimli burun, ağzın üst kısmı ile birleşmektedir. Gözler ise yine kafaya oranla büyükçe yapılmış ve göz çukurları oldukça geniş işlenmiştir. Göz çukurları içerisinde göz bebekleri tam

⁵⁵ Ön ayakları belirgin verilmişken arka ayakların belli belirsiz vermiş olması, olasılıkla sanatçının perspektif vererek derinlik kazandırma kaygısı sonucu olmalıdır.

yuvarlak olmamakla beraber küçük biçimde yer almaktadır. Göz çukurlarının hemen altında, burun ile ağzın üst bölümünün birleştiği hizada çok belirgin olmamasına rağmen elmacık kemiğinin işlenmiş olduğu görülmektedir. Aslanın ağzı ise yuvarlak şekilde açık bir biçimde işlenmiştir. Ağzın çevresi çok kalın olmayan bir çizgi halinde ve yine kafaya oranla büyük tasvir edilmiştir.

Yeleler, aslanın burun hizasından yukarıda daha belirgin ancak aşağıda neredeyse hiç işlenmemiştir. Yeleler dağınık ve düzgün bir sıralamaya bağlı kalınmadan ayrı perçemler halinde verilmiştir. Ayrıca yele perçemleri kafada bulundukları tarafa doğru eğimli olarak yapılmıştır. Aslan figürünün kulakları, olasılıkla yüz çevresini saran ve perçemleri kabarık şekilde işlenmiş yelelerin arkasında kalmakta ve bu yüzden figür üzerinde gösterilmemektedir.

Aslan 2

İkinci aslan figürü ise çalışma kapsamında numaralandırılan 80 no'lu kemer bloğunun betimlemeli kaseti içinde yer almaktadır. Bu blokta yer alan aslan figürünün de diğer figürle benzer şekilde yapılmış olduğu görülmektedir. Blokta yer alan aslan figürünün (Fig. 26) olduğu kasetin sol üst köşesinde kırık mevcuttur. Buradaki kırık nedeniyle aslanın yüzünün sol kısmı yoktur.

Figürün yönü farklı olarak sola doğru yapılmış ve yüz cepheden verilirken vücut profilden verilmiştir. Aslanın birer ön ve arka ayağı işlenmiştir⁵⁶. Birinci aslan figürüne göre ön bacak daha önde betimlenmiş, arka bacak ise düz ve eğimli bir biçimde aşağıya doğru uzanmaktadır. Bacakların dirsek kısımları ile ilgili detaylı bir işçilik görülme de birinci aslanda daha çok belli olan dirsek bölümü burada neredeyse hiç belirginleştirilmemiştir. Ayaklarda yine kabaca verilmiş ve bu nedenle figürün tırnakları ya da eklemlerine dair bir işçilik yer almamaktadır.

Aslanın sırt kısmı düz bir biçimde kalçaya kadar uzanmakta, daha sonra burada yumuşak bir kavis yaparak aşağıya doğru devam etmektedir. Kalçanın neredeyse başlangıcında kuyruk bulunmaktadır. Kuyruk kısmı kalçadan çıkarak arkaya doğru

⁵⁶ Aslan 1'de ki Ön ayakları belirgin verilmişken arka ayakların belli belirsiz vermiş olması durumu, burada da olasılıkla sanatçının perspektif vererek derinlik kazandırma kaygısı sonucu olmalıdır.

düz biçimde gitmekte ve kaseti çevreleyen bordür sınırına girer biçimdedir. Kuyrukta, diğer bölümlerde görüldüğü gibi kabaca tasvir edilmektedir.

Aslanın kafası ve yele kısmı birinci aslan figüründe olduğu gibi vücuda oranla büyük yapılmıştır. Alın bölümü dar işlenmiş, sağlam olan göz ve kaş kemiği neredeyse alını kapatır ölçüdedir. Sağlam olan göz kabaca ve yuvarlak biçimde verilmiştir. Burun, bloğun kırık olmasından dolayı tam olarak görülmesi de sağlam kalan kısımdan anlaşıldığı kadarı ile yine dik bir biçimde yukarıya çıkmaktadır. Gözün hemen altında oldukça net gösterilmiş elmacık kemiği bulunmaktadır. Elmacık kemiğinden çeneye düz şekilde inen yanak kısmı çok dar yapılmış ve çene kısmı daha sivri işlenmiştir. Aslanın ağzı yüzüne oranla büyükçe ve oval biçimli yapılmış, dudaklar oldukça kalın şekilde verilmiştir

Blokta görülen kırıktan dolayı aslanın yele kısmının bir bölümü de yok olmuştur. Ancak sağlam kalan kısım yüzün etrafını çevrelemekte ve ayrı perçemler halinde yer almaktadır. Yelenin perçemleri dağınık biçimde verilmiş ve duruş yerlerine göre dönmüştür. Aslanın kulakları ile ilgili bir işlemenin olmayışı olasılıkla kabarık verilen perçemlerden dolayı olmalıdır.

İkonografya Değerlendirmesi

Aslanlar, gücü yansıtmada en önemli canlılardan bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda gücü temsil etmenin yanı sıra liderliğin, cesaretin ve koruyuculuğun simgesi olarak da işlenmişlerdir. Seramikler, mimari eserler, steller gibi pek çok yerde aslan motiflerine yer verildiğini ve stil özellikleriyle birçok farklı düşünceyi aktardıkları görülmektedir. Özellikle mezar stellerinde çokça işlenen aslanların ölen kişinin gücünü simgeler şekilde kullanılmış olduğu görülür.⁵⁷ Bunu yanı sıra koruyuculuğu düşünülerek işlendiği de görülmüştür.

Arkaik ve Klasik Dönem heykeltıraşlığında oldukça sık olarak betimlenmiş aslan figürleri, genel olarak bakıldığında bazen ayakta ve öne doğru adım atar

⁵⁷ Dökü 2008, 87-91.

pozisyonda, yatan, ön ayakları ile ayakta arka kısmı oturur pozisyonda ya da ön ayaklarını ileri uzatmış oturmakta olarak yapılmışlardır⁵⁸.

Ayakta olarak işlenmiş aslan figürlerinin detaylarına bakıldığında, gövde kısımları ile karın bölümünün tamamını işlendiği veya bu bölümlerin kabaca bir işçilik ile yapıldığı görülmektedir⁵⁹. Dipylon'un kasetli kemer bloklarında yer alan iki aslan figürünü de ayakta ve öne adım atar pozisyonda, arka ayaklarının ise sabit şekilde durduğu görülmektedir. 28 numaralı blokta yer alan aslan figürünün yönü sağa dönük biçimde sağ ön ayağı ile ileri adım atmış durumda ve yüzü cepheye bakar pozisyondadır. 80 numaralı blokta da duruş şekli aynı yalnızca yön tam tersi tarafa doğrudur. Arka ve ön ayakların detayları 28 numaralı bloktaki aslan figüründe daha iyi görülmektedir. Burada aslanın dirsek kısmı daha belirgin şekildedir. 80 numaralı blokta ise bu detay mevcut durumunda yer almamaktadır. Arka ayak düz şekilde inerken ön ayak öne doğru uzanmış ve yine düz bir biçimde verilmiştir.

Yele kısımları her iki aslan figürü içinde büyük oranda aynı şekilde işlenmiştir. Yele perçemlerinin dağınık ve kabarık şekilde işlenmiş olması nedeniyle de aslanların kulakları olasılıkla bu perçemlerin arkasında kalmıştır.

Aslanların bakış şekilleri ve kafalarının bakış yönleri neredeyse aynı form ve pozisyona sahiptir. Aslanların yüzlerinde verilen ifadeden de görüldüğü üzere figürlerin kükrer şekilde betimlendiği anlaşılmaktadır.

Mitoloji

Aslan figürünün mitolojik sahnedeki pek çok anlatımda sıkça yer aldığı görülmektedir. Özellikle gücün sembol işareti olarak karşımıza çıkan aslan figürleri farklı mitolojik anlatılarla var olmuşlardır. Sümer mitolojisinde Gılgamış'ın ellerinde tutarken görünen aslan⁶⁰, ya da Yunan mitolojisinde Herakles'in ellerinde tutarken görülen aslan figürü⁶¹ gücü ve cesareti ortaya koymadaki önemli simgelerdendir. Bu gibi örneklere bakıldığında her ne kadar erkeğin güç ve cesaret sınırlarını anlatsa da,

⁵⁸ Ridgway 1977, 152-153.

⁵⁹ Doksanaltı 2020, 4.

⁶⁰ Sevin 2010, 120.

⁶¹ Howard 1966, 49.

Çatalhöyük'te karşımıza çıkan ve ana tanrıçanın her iki elinin altında yer alan aslanlar, anaerkil gücünde simgesi olmuşlardır⁶². Aslan figürleri yalnızca gücü ve cesareti simgelemekle kalmamış bunların yanı sıra birçok mezar steli ve mezar anıtlarında işlenmeleri ile de koruyuculuğun bu eser üzerindeki çok önemli sembolleri olmuşlardır⁶³.

4.3.2. Yunus

Tanım

İkonografik açıdan değerlendirilecek olan bir başka hayvan betimi de yunus olacaktır. Diğer betimler gibi yunus' un da Dipylon'un kemer bloklarından 7, 27, 28, 39 ve 41 numaralı olanlarında işlenmiş olduğu görülmektedir (Fig 27).

Bloklarda görülen diğer bir hayvan figürü de yunustur. Aslan ve boğa figürlerine göre daha fazla işlenmiş olan yunus, oldukça stilize şekilde yapılmıştır. Sola doğru dönük olan figürün kafası küt şekilde işlenmiştir. Kuyruğa doğru gövde incelmekte ve sırtı aşağıya doğru bir iniş yaptıktan sonra tekrar yukarı çıkmaktadır. Kuyruk kısmı oldukça detaysız ve ucu aşağıya doğru dönmekte olan üçgen şekildedir. Kuyruk kısmında yalnızca çizgi şeklinde izler bulunmaktadır.

Kafanın hemen üstünde ve altında arkaya doğru yatık biçimde işlenmiş ve hafifçe izler yapılarak kabartı şeklinde verilmiş olan yüzgeçler görülmektedir. Kafanın tam ortasına gelecek şekilde ve gövdeye oranla oldukça büyük yapılmış ve cepheden bakar pozisyonda olan göz detaysız biçimde yer almaktadır. Yunusun kafa bölümünden neredeyse bağımsız denebilecek şekilde işlenmiş ağız bölümü alt yüzgecin başlangıç hizasında verilmiştir. Ağız kısmı yunusun vücuduna oranla çok büyük yapılmıştır. Yunusun ağzı, ortadan geçen ayırım çizgisi ile üst ve alt dudak olarak ayrılmaktadır.

İkonografya Değerlendirmesi

Sol tarafa dönük biçimde gövdeleri profilden, gözler ve ağız kısmı ise cepheden bakar şekilde verilmiştir. Küt bir buruna ve büyük kabarık ağza sahip olan

⁶² Roller 2013, 53.

⁶³ Cormark 2004, 89.

figürün gövdesi kafasından kuyruğa doğru incelmektedir. Kuyruk kısmı üçgen biçimde verilmiştir. Yunus'un gövdesinde ve kuyruk kısmındaki kıvrımlar olasılıkla betimin, hareket halinde verilmek istenmesi ile paralel olarak yapılmıştır. Farklı eserlerdeki yunus motiflerinde yer alan gövde hareketleri hayvanın hareketini belirtmek amaçlı yapılmıştır.

Yunus figürünün benzer duruş ve pozisyonda olan örneklerinin de var olduğu görülmüştür. Buna örnek olarak Stratonikeia kuzey kapısında yer alan yunus tasviri gösterilebilir⁶⁴. Yine Lagina'da bulunan Hekate Altarı'nın Tavan Kasetinde yunus betimine rastlanmaktadır⁶⁵.

Yunus betiminin görüldüğü örneklerden bir tanesi de mezar stelleridir. Ancak mezar stellerinde görülen yunus figürleri de mimari yapılarda yer alanlarla aynı duruş ve pozisyona sahip biçimde sıçrayış yapar şekilde işlenmiştir. Aizonai'de bulunan mezar stelleri üzerinde görülen yunus figürleri güzel birer örnektir. Marcus Ulpius Appuleius Eurykles'in Seyahatleri sırasında geçirdiği deniz kazasından sonrasında Aizanoi kentinde yaptırmış olduğu yapıların bazılarında, deniz yolculuklarını ve gördüğü hayvanları anlatırken yunuslara da yer vermiştir⁶⁶.

Mitoloji

Yunuslar bilindiği üzere deniz canlılarının en sevimlilerinden bir tanesi olarak bilinmektedir.⁶⁷ Bunun yanı sıra hayvanlar âleminin zeki hayvanlarından da sayılan yunuslar hızlı ve çiftler halinde dolaşan canlılar olarak da tanımlanmışlardır.⁶⁸ Yunuslarla ilgili diğer bir bilgide, çıkardıkları seslerle antik dönem insanını etkiledikleridir. Bu ses özelliklerinden göz önüne alındığında müzik seven canlılar olduğu çıkarımı yapılmıştır.⁶⁹ Ancak gerçek şudur ki yunuslar bu ses özelliklerini kullanarak avlanmada bir avantaj sağlamaktadırlar.⁷⁰

⁶⁴ Gümeli 2020, Kat. No. SKK.01.

⁶⁵ Davran 2011, Kat. No. 27.

⁶⁶ Rheidt 1993, 475.

⁶⁷ Zengin 2008, 8.

⁶⁸ Plin. Nat. IX. 7-8.

⁶⁹ Plin. Nat. IX. 8.

⁷⁰ Selen 2008, 2.

Yunus figürü antik dönemde de üzerinde birçok anlam taşıyan bir sembol olarak yer almıştır. Özellikle koruyucu ve kurtarıcı rolü atfedilen yunuslar ayrıca denizlerde yaşanan ölümlerde ruhların taşıyıcıları olarak da düşünülmüştür.⁷¹ Diğer bir özellikte tüm bu düşüncelere ters diye adlandırabileceğimiz ve yunusların denizlerdeki korkunç avcılar olduğudur.⁷²

Yunuslar bazı mitolojik hikâyelerde, özellikle de Apollon, Dionysos, Aphrodite ve Poseidon ile bağlantılı olarak anlatılmıştır. Yunuslarla ilgili mitlerden bir tanesi de Poseidon ile Nympha Oneia'nın oğlu olan Orion ile ilgili olanıdır. Tainaros'da her yıl düzenlenen festivale katılan ve müzik aşığı olan Orion burada birinci olmuş, birçok değerli taş ve mücevherle de ödüllendirilmiştir. Daha sonra ülkesine geri dönerken bindiği gemide kaptan tarafından öldürülmek ve mallarına el konulmuştur. Orion ölmeden önce son bir istekte bulunarak liri ile şarkı söylemek istemiştir. Büyüleyici müziğiyle yalnızca gemide olanları değil Olympos'lu tanrıları da etkilemiş ve herkes müziğe odaklanmışken denize atlayarak kaçtığı anlatılmıştır. Bu sırada görülmektedir ki müziğinden etkilenen sadece gemidekiler ve tanrılar değildir. Geminin yanına gelerek müziğin büyüüne kapılan yunuslar da oradadır. Orion'un denize atladığını gören yunuslar onu sırtlarına alarak ülkesine götürmüştür. Orion'u öldürmek isteyen kaptan ve gemidekilerde yakalanarak asılmıştır.⁷³ Burada da aslında yunusların koruyucu özelliklerinin daha net vurgulandığını görülmektedir.

Yunuslarla ilgili anlatılan bu bilgiler ve benzeri mitlerden yola çıkarak, ikonografik yönden pek çok çıkarımda bulunulabilir. Dipylon'un kemer bloklarında da işlenmiş olan yunusların yapıya katmış olduğu estetik zenginliğin yanı sıra, Aslan betimleri gibi koruyucu özelliklerini vurguladıkları düşünülebilir. Ayrıca kentin denize yakın olması da yunusların yapı bloklarında betimleniyor olmasının diğer bir nedeni olarak düşünülebilmektedir. Çünkü yunusların denizlerde yaşıyor olması bu betimlerin denize yakın olmayan kentlerde görülebileceği düşüncesini azaltmıştır.

⁷¹ Cooper 1987, 54.

⁷² Redondo 2015, 67-68.

⁷³ Herodotos: I. 24.

4.3.3. Boğa

Tanım

Dipylon'un kemer bloklarında, çalışma kapsamında numaralandırılan 7 numaralı blokta bir adet boğa figürü yer almaktadır (Fig. 28). Boğanın yalnızca baş kısmı işlenmiştir. Figürün başı cepheden verilmiştir. Boynuz, kulak, göz ve burun detayları simetrik biçimde yapılmıştır. İki boynuzun sınırladığı kafa bölümünün üst kısmında, figürün saçları yukarı doğru uzanmakta ve kafa, saç kısmından aşağıya doğru incelerek buruna inmektedir. Kafanın buruna doğru incelendiği bölümde her iki yanda ve her ikisi de cepheden verilmiş gözler yer almaktadır. İkisi de kafaya oranla oldukça büyük ve kabarık şekilde işlenmiştir. Göz çeperleri elips şeklinde ve belirgin bir biçimdedir. Göz bebekleri de buna uyumlu olarak aynı formda verilmiştir. Gözlerden sonra burun kısmı düz devam etmekte ve ağız bölümüne geldiğinde dışa doğru oval şekilde çıkıntı yapmaktadır. Kafa ile ağız arasında burnun düz kısmında şerit şeklinde işlenmiş bir kabartı yer almaktadır.

Figürün boynuzları gözlerin üst hizasından yukarıya ve içe doğru kavisli bir biçimde devam etmekte, uca doğru ise sivrilmektedir. Kulaklar ise yine gözlerin hizasında her iki yana doğru verilmiş ve cepheden işlenmiştir. Kulakların içleri çukur biçimde yapılarak detaylandırılmak istenmiştir.

İkonografya Değerlendirmesi

Baş cepheden verilen boğa figürü oldukça stilize işlenmiştir. Figürün baş cepheden verilirken gözler ve kulaklarda cepheden verilerek kafadaki detaylar ortaya çıkartılmıştır. Kulaklar neredeyse baş ile ayrı olarak işlenmiş ve çok detaylı verilmemiştir. Gözler ise göz bebekleri ve göz kapakları görünür şekilde ancak başa oranla oldukça büyük yapılmıştır. Gözler hizasından başlayarak başın üstüne doğru yukarı yönde uzanan saç detayı, bloğun zamanla çevresel etkenler ile aşınması dolayısıyla çok belli olmasa da ayırt edilebilmektedir. Bu bölüm kabartma halinde verilmiştir. Gözlerin hemen üstünde konumlandırılmış olan boynuzlar ise başlangıçtan uca doğru sivrilerek ve kasetin üst sınırına dek devam etmektedir. Figürün burun kısmı ise aşağıya doğru düz indikten sonra dışa kavis yaparak ağza kadar devam etmiştir. Bu kısımda dikkat çeken bir detay mevcuttur. Burun kısmının tam ortasında yatay olarak

işlenmiş şerit halindeki kabartma detayı olasılıkla hayvanın ağzına geçirilen gemin⁷⁴ işlemesidir.

Genel olarak bakıldığında boğa figürlerinin Dipylon’ da görülen boğa figürlerine benzer örneklerinin var olduğu bilinmektedir. Bunlardan bir tanesi Laodikeia’nın Kutsal Agorası’nda ki batı Portikte görülen boğa başıdır⁷⁵. Dipylon’un kemer kasetlerinde ki boğa başı ile benzer olarak baş cepheden verilmiştir. Gözler, kulaklar ve boynuz kısımları da yine benzer şekilde işlenmiştir.

Laodikeia’da bulunan Hekate Altarı’nın tavan kasetinde görülen boğa başı⁷⁶ kabartması da yine Dipylon’un ki ile benzerlik göstermektedir. Kasetin bir kısmı kırık olsa da sağlam kalan taraf, figürün detaylarının anlaşılması için yeterlidir.

Mitoloji

Boğa figürünün mitolojik olarak kökeninin Sümerlere kadar gittiği bilinmektedir. Antik çağlardan itibaren üreme, çoğalma⁷⁷, bolluk ve gücün sembolü olmuştur.⁷⁸ Ayrıca boğalar, erkeklerin doğadaki hâkimiyetini ve cinsel gücünü de simgelemiştir.⁷⁹ Boğaların Paleolitik çağlardan itibaren varlığı bilinmiş ve zamanla insanoğlu tarafından bir kült hayvanı olarak değerlendirilmiştir.

Boğa betimlerin ilk karşılaşıldığı yerlerin mağaralar olduğu ve Paleolitik dönemlerden itibaren buralarda resmedildikleri bilinmektedir. Bu betimler, yapıldıkları dönemler göz önünde bulundurulduğunda oldukça güzel bir biçimde işlenmiş olduğu görünmektedir.

Anadolu’da da önemli yerlerde boğa betimlerinin var olduğu bilinmektedir. Bunlardan bir tanesi Göbekli Tepe’de yer alan dairesel formlu tapınakta bulunmuş olan, ‘T’ şeklinde yapılmış dikili taşlardaki hayvanlar arasında görülen Boğa tasvirleridir. Tasvirlerle ilgili bazı görüşler, burada betimlenen hayvanların, insan için

⁷⁴ Gem veya oyan, bir binek hayvanını yönlendirmek için ağzının takılan metal veya sentetik parça.

⁷⁵ Kolancı 2018, 119.

⁷⁶ Davran 2011, Kat. No. 27.

⁷⁷ Beğenç 1974, 75.

⁷⁸ Armutak 2002, 415.

⁷⁹ Çatalbaş 2011, 52.

birer totem sembolü olduğu yönündedir. İnsanların tapındaki bu canlıları kültleştirdikleri de söylenmektedir.⁸⁰

Neolitik Çağ yerleşimlerinin en önemlilerinden olan Çatalhöyük'te boğa betimlerinin görüldüğü diğer antik yerleşim olmuştur. Çatalhöyük'te görülen boğa kültleri, dönemin dini inanışlarının açıklanması ve anlaşılması konusunda önemli rol oynamıştır.⁸¹ Ayrıca Çatalhöyük'te bulunan boğa kemiklerinden yola çıkarak insanların bu hayvanları evcilleştirdikleri düşünülmüş, ancak duvar resimlerinde görülen boğa figürlerinin yabani boğalar olduğu anlaşılmış⁸² ve tezat bir durum ortaya çıkmıştır.

Hititler' de de gördüğümüz boğa betimlerinin yol gösterici olarak simgelendiği görülmüştür.⁸³ Hititler, Hurriler'in fırtına tanrısı olan Teşup' un Kutsal Boğalarına tapmışlardır.⁸⁴ Hitit Dönemi seramik kaplarında da boğa betimlemelerine rastlanmış ve bu betimlemeler sadece boyama ile değil kabartmalar halinde de işlenmiştir.⁸⁵

Boğa betimlerine, Sümer, Mısır gibi önemli toplumlarda da rastlanmıştır. Sümer ve Antik Mısır' da ortak bir görüş olarak gücü sembol ettiği görülmüştür.⁸⁶ Yunan dünyasında da boğanın yer aldığı bilinmektedir. Buradaki boğa betimlerinin Zeus ile ilişkilendirildiği⁸⁷ ve bununla birlikte Yunan Mitolojisindeki bazı hikâyelere konu olduğu görülmektedir. Zeus'un Europe'yi kaçırma efsanesinde⁸⁸ boğanın önemli bir rol üstlendiği anlatılmıştır.

4.3.4. Ay

Tanım

⁸⁰Peters ve Schmidt 2004, 215.

⁸¹ Beydiz 2016, 104.

⁸² Schmidt 2007, 61.

⁸³ Koç 2006, 95.

⁸⁴ Diakov-Kovalev 2014, 115.

⁸⁵ Koç 2006, 105.

⁸⁶ Ayrıca bkz. Kramer 2002, 354-355; Freeman 2003, 49.

⁸⁷ Kramer 2002, 354.

⁸⁸ Fenike kralı Aenor'un kızı Europeyi Kaçırma için Boğa Kılığına Giren Zeus, Europe'ye yaklaşır. Europe boğayı sevmek için yaklaşır, boğa dizleri üzerine çöker ve kendini sevdirmeye devam eder. Bir süre sonra Europe boğanın üzerine oturmuştur. Bunu fırsat bilen Zeus hemen ayaklanır ve koşmaya başlar ve Girit Adası'na gider. Burada birlikte olurlar. bkz. Cömert 2010, 34-35.

Kemer bloklarında yer aldığı görülen betimlerden bir diğeri de ay olmuştur. 7 numaralı blokta bulunan Ay motifi yayvan şekilde ve kabaca işlenmiş olarak yer almaktadır (Fig. 29). Ay betimi oldukça detaysız biçimde verilmiştir. Kasetin tam ortasında konumlandırılmış olan betim ortada kalın, uçlara doğru sivrilerek gitmektedir.

Mitoloji

Diğer betimlerde olduğu gibi, ay betimlemesine de çeşitli mitolojik anlatılar içinde yer verilmiştir. Ay sembolü özellikle tanrıça Selene ile ilişkilendirilmiştir. Selene, Güneş Tanrısı⁸⁹ Helios'un kız kardeşidir. Aynı zamanda da Ay'ı simgelemektedir⁹⁰. Selene ile ilgili önemli mitolojik hikâyelerden bir tanesi avcı ya da çoban olarak bilinen Endymion arasında geçendir.⁹¹ Bu mitolojik hikâyede Selene ve Endymion 'un arasındaki aşk anlatılmıştır.

Ay betiminin ilişkilendirildiği tek mitoloji Selene ile sınırlı değildir. Önemli ilişkilerden bir tanesi de Tanrıça Artemis ile kurulmuştur. Artemis ikiz kardeşi olan ve Güneş Tanrısı olarak da karşımıza çıkan Apollon gibi kendisi de ay ile bir tutulmuştur.⁹² Çoğu zaman ok, yay ve sadak ile betimlenen Artemis, kimi zamanda Ay'ı sembolize eder şekilde bir elinde meşale ile betimlenmiştir.⁹³

Ayrıca ay betiminin bağlantılı olduğu diğer bir tanrıça da, Artemis ile çoğu zaman bir tutulmuş olan Hekate olmuştur.⁹⁴ Lakin Tanrıça Hekate diğer tanrı ve tanrıçalar gibi Mitolojik olaylarda çok fazla yer almamıştır.

4.3.5. Medusa Figürü

Tanım

Dipylon'un Kemer bloklarında görülen önemli betimlemelerden bir tanesi de 85 numaralı kemer bloğunda yer alan Medusa figürüdür (Fig. 30).

⁸⁹ Cömert 2006, 80.

⁹⁰ Cömert 2006, 81.

⁹¹ Cömert 2006, 81.

⁹² Cömert 2006, 46.

⁹³ Cömert 2006, 47.

⁹⁴ Cömert 2006, 48.

Uzun kemer bloklarından birinde yer alan Medusa figürü 30 x 25 cm ölçülerindeki kasetin içerisinde konumlanmıştır. Betim oldukça sağlam şekilde kalmış ancak bazı kısımlarında aşınmalar olduğu görülmüştür. Figürün yüzü dolgun ve yeterince geniş bir biçimde yapılmıştır. Ağız kısmı küçük ve kapalı bir biçimde işlenmiştir. Figürün burun kısmı düz bir biçimde inmekte ve yüzene oranla uzun olarak yapılmıştır. Gözler ise patlak badem biçimli ve göz bebeği detayı olmadan yapılmıştır. Göz çeperleri yanlarda saçlar ile birleşir şekilde ve fazla kabarık olmayacak biçimdedir. Figürün saçları ise ortadan ayrık şekilde her iki yana doğru bukleler halinde yapılmış ve bir perukayı andırır şekilde aşağıya doğru inmektedir. Bukleler yanak hizasında sonlanmaktadır. Saçların baş ile birleşim kısımları derince bir kanal ile ayrılmış şekildedir. Saçların alın kısmının üzerinde birleşmesi ve bundan dolayı alın bölgesinde üçgen bir alın açıklığı kaldığı görülmektedir. Figürün saçlarından dolayı, kulakları olasılıkla bukleler altında yer almaktadır. Buklelerin kabarık ve daha belirgin biçimde öne çıkmasıyla kulaklar görünmemektedir. Ağzın kenarları ile çene arasında hafifçe verilmiş çizgiler ile figürün kaşlarının yay biçiminde ve aşağıya doğru iner şekildedir. Yine dolgun biçimde verilen çenenin hemen altından başlayarak kasetin alt köşelerine doğru yapılmış olan iki adet yılan betimi de bulunmaktadır. Kuyruk kısmından sivri biçimde başlayarak, başına doğru kalınlaşarak yılanlar betimleri kıvrılarak devam etmiş ve oldukça detaysız bir şekilde yapılmıştır. Yılanların gözleri belli belirsiz bir biçimde görülmektedir.

Figürün başında saçların hemen üzerinde sağa ve sola açılmış biçimde cepheden işlenmiş olan kanatlar yer almaktadır. Kanatlar birbirine neredeyse simetrik biçimde yapılmıştır. Sağa ve sola düz bir biçimde açılan kanatların uçuş telekleri üçer adet tüyden oluşmaktadır. Bunlar düz biçimli ve yukardan aşağıya doğru kısalarak gitmektedir. Ayrıca kanatların birleşim noktasında kabartı halde verilmiş ve karışık olarak yer alan tüylerde dikkat çekmektedir.

İkonografya Değerlendirmesi

Ksanthos Dipylon 'unun kasetli kemer blokları içerisinde görülen Medusa figürü önemli bir detaydır. Yapının kemer bölümüne ait olduğu düşünülen ve 140 cm'lik 6 bloktan biri olan, 85 numaralı bloktaki betimin yalnızca baş kısmı işlenmiştir.

Figürün bulunduğu bloğun diğer kasetlerinde ise çeşitli bitki motiflerinin bulunduğu görülmektedir. Dolgun bir yüze sahip Medusa figürünün, ağzının kapalı ve kenar çizgilerinin aşağıya doğru verilmiş olması, üzgün bir ifade oluşmasına neden olmaktadır. Bu durumu destekler nitelikte olan kaş çizgileri de yine aşağıya doğru işlenmiştir. Figürün gözlerinin kabarık ve göz çeperlerinin belli belirsiz yapılışı da aynı zamanda betimin üzgün ifadesinin pekişmesini sağlamaktadır.

Medusa betimlerinin Arkaik Dönemden itibaren özellikle seramik kaplar ve kabartmalar üzerinde sıklıkla yer aldığı görülmektedir⁹⁵. Figürün önemli detaylarından biri de Hadrian Dönemi özellikleri içerisinde gösterebileceğimiz, göz bebeklerinin işlenmemiş olmasıdır⁹⁶. Elmacık kemikleri oldukça şişkin ve etli bir biçimde işlenmiş ve genel yüz ifadesi ile uyum sağlamaktadır. Başın her iki yanına ayrılan saçların bukleler halinde aşağıya indiği ve saç tellerinin derin bir biçimde kazıma tekniği ile detaylandırıldığı da görülmektedir. Başın hemen üzerindeki her iki yana açılmış şekilde ve birbirlerine simetrik olarak yapılan kanatların uçma telekleri yukardan aşağıya doğru kısalarak devam etmekte ve kanatların birleşim yerlerinde karışık şekilde verilmiş tüy detayları figürün görsel olarak zenginleşmesini sağlamaktadır.

Medusa figürünün benzer bir örneklerinden biri olan Didyma Apollon Tapınağının friz bloklarında görülen figürlerin⁹⁷ benzer özelliklerde yapılmış olduğu görülmektedir. Başka bir örnek olan Oinoanda Antik Kentinin nekropol alanında bulunmuş bir lahit üzerinde yer alan Medusa figürü⁹⁸ de benzer özellikleri taşımaktadır.

Mitolojik hikâyelerde de Medusa tasvirlerinin var olduğu bilinmektedir. Öyle ki M.Ö. 7. yüzyılda sıkça kullanılan şekline rastladığımız Medusa tasvirleri⁹⁹, genellikle yansıttıkları apotropaik¹⁰⁰ aktarımı ilk olarak korinthli ressamı ile kazanmaktadır¹⁰¹.

⁹⁵ Mack 2002, 571.

⁹⁶ Sezer 2016, 88.

⁹⁷ Akurgal 2003, 388, Lev. 105a.

⁹⁸ İdil 1998, 47, Lev. 36, 2-3.

⁹⁹ Uğurlu 2006, 59.

¹⁰⁰ Kötülüğü uzaklaştırdığına inanılan nesneleri ifade eden kavramdır

¹⁰¹ Carpenter 2002, 187.

4.3.6. İnsan Figürü

Tanım

Dipylon'un kasetli kemer bloklarında görülen çeşitli figür betimlerinden bir diğeri de, 28 numaralı bloktaki insan figürüdür (Fig. 31). Yapıya ait pek çok blokta olduğu gibi bu blokta da zamanla meydana gelen aşınmalar ve kırılmalar, figürün bazı bölümlerinin tahrip olmasına neden olmuştur. Genel olarak bakıldığında oldukça sade bir biçimde yapılmış olduğu figürün baş kısmı tamamen, omuz, kollar ve göğüs ise büst şeklinde yarısına kadar işlenmiştir. Figürün baş ve gövde kısmı neredeyse birbirinden ayrı şekilde yapılmıştır. Omuz başları oval biçimde kollar ile birleşmekte ve düz aşağıya inerken aynı zamanda basit biçimde yapılmış göğüs ile paralel olarak devam etmektedir. Boyun kısmı ise başın gövde ile fazlaca belli olmayan düz bir kabartma halinde birleşmektedir. Figürün kafasının bir bölümü blokta yaşanan aşınmalar nedeni ile görünmezken, çenenin üçgen bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Belli olan diğer bir detayda yanakların dolgun bir şekilde verilmiş olmasıdır. Yüz detayları net olarak görülememektedir. Baş kısmında, kesin olmamak ile birlikte detaysız ve kabartma şeklinde verilmiş saç detayının olabileceği düşünülmüştür.

İkonografya Değerlendirmesi

Kaset içerisinde yer alan insan figürü cepheden bakar pozisyonda verilmiştir. Figürün yalnızca gövdesinin yarısından yukarısı işlenmiştir. Gövde ve kollar düz bir biçimde aşağıya doğru uzanmaktadır kollar ile gövde arasında kazıma tekniği ile yapılmış düz kanal, gövde ile kolu birbirinden ayırmak içindir. Omuzlar yüksek bir şekilde ve omuz başları oval olacak biçimde verilmiştir. Omuzlardan göğüse doğru yayvan V şeklindeki iniş ve burada baş ile gövdeyi birbirine bağlar durumdaki boyun kabartması görülmektedir. Figürün boyun kısmı oldukça kısa ve kalın şekilde bırakılmıştır. Baş kısmı gövdeye oranla büyük yapılmış, yüz dolgun ve şişkin işlenmiştir. Figürün yüzü ile ilgili olarak yalnızca çene ve yanak detayları belli olmakta fakat burun, göz, kaş ve alın kısımlarına dair bir işleme görülmemektedir.

Baş kısmında görülen önemli bir detay olan saç, yüzün sağında oldukça detaysız ve kabaca verilmekte, bu bölüm net şekilde seçilememektedir. Ancak burada

görülen kabartının saç işlemesi olduğu düşünüldüğünde, saçların çene hizasındaki uzunluğu ve figürün çene ile yanak kısımları, olasılıkla bir kadın figürü olabileceğini düşündürmektedir. Ancak bu figürün kim olduğu veya neyi simgelediğine dair kesin bir sonuç elde edilememiştir.

Burada yer alan figüre benzer bazı örneklerin mezar stellerinde ve mimari yapılar içerisinde işlendiği de görülmektedir. Stratokeia kökenli olduğu bilinen bir mezar stelinde benzer bir büst¹⁰² örneği görülmüştür. Yine başka bir grup mezar stelinde bu figür özelliklerine rastlanmaktadır¹⁰³.

4.3.7. Bitki Motifleri

Tanım

Dipylon'un kemer bloklarındaki kasetler içerisinde bulunan ve değerlendirilecek olan son başlığı, bitki motifleri oluşturmaktadır. Her iki kemerin kasetlerinde en çok görünen işlemenin de bitki motifleri olduğu görülmektedir. Bloklarda yer alan bu motifler incelendiğinde bir birinden farklı on iki çeşit olduğu anlaşılmaktadır (Fig. 32). Çoğunluğu beşli ya da altılı rozetlerden oluşan işlemlerin yer aldığı anlaşılmaktadır.

Bu bezemelerin aralarında, bölgeye özgü bazı bitki türlerinin de işlenmiş olduğu görülmektedir. Kasetler içerisinde işlenmiş olan ve Akdeniz ile Güney Anadolu sınırları içerisinde bulunan¹⁰⁴, odunsu bir bitki olarak da bilinen¹⁰⁵ Akdeniz Saparnası bunlardan bir tanesidir (Figür 33). Öyle ki bu motif sarmaşık formuna benzerliği ile de Tanrı Dionysos'un kutsal bitkisi olarak kabul edilmektedir¹⁰⁶.

Diğer bir motifinde, olasılıkla akanthus çiçeği işlemesi görülmektedir. Simetrik ve dikenli yapraklara sahip¹⁰⁷ Akanthus yine Akdeniz bölgesinde yetişen bir tür olmaktadır.¹⁰⁸ Yukarıda da anlatıldığı üzere bazı ender türlerin dışında kemer

¹⁰² Aytekin 2017, Kat. 2.7.

¹⁰³ Möbius 1979, Taf. 2194.

¹⁰⁴ Mamikoğlu 2012, 162.

¹⁰⁵ Baytop 1963, 439.

¹⁰⁶ Giesecke 2014, 130.

¹⁰⁷ Baytop 1984, 368.

¹⁰⁸ Demiriz 1984, 19.

bloklarındaki bitki motiflerinin çoğunluğunu beşli ve altı yapraklı rozetler oluşturmaktadır.

Genel olarak bakıldığında birçok örnekte bitki motifi işlemleri yoğun olarak kullanılmıştır. Phaselis'te yer alan Hadrianus Takı'nın alanda istiflemiş olan bloklarının tavan kasetlerinde bu gibi rozetlerin olduğu bilinmektedir¹⁰⁹. Bir başka örnek verilecek olursa, Likya bölgesi dışında, Kilikia Bölgesinde bulunan Anabazos Takı'nda da benzer rozet betimlerine rastlanmaktadır¹¹⁰.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Arazide yapılan tespit ve belgheleme çalışmaları ile konuyla ilgili gerekli literatürün taranması sonucunda elde edilen veriler tezin amaç kısmında belirtilen olguların açıklanmasını sağlar biçimde aşağıda net ifadelerle anlatılmıştır.

Roma'da imparatorluk devrinin başlaması ile birlikte ortaya çıkan ve mimari bir değişim olarak da değerlendirebileceğimiz tak kavramı kentlerdeki yalın geçiş kapılarının şekillenmesine de öncülük etmiştir. Bahsi geçen bu işlevsel mimari öğeler, basit anlam değerlerinden sıyrılarak, çoğunlukla gücün ve saygınlığın dışavurumundaki önemli yapılardan bir tanesi haline gelmiştir. Bu bağlamda Dipylon'un da Tak olarak değerlendirilmesi, yapının temel kaynağının güç ve saygınlık kavramlarına dayanıyor olduğunu göstermiştir.

Dipylon'un kullanım amacına bakıldığında ise, Tak kavramının ortaya çıkmasıyla değişen yapı tipinin yalnızca birer mimari öge olmanın yanında önemli bir

¹⁰⁹ Bayburtluoğlu 1986, 373.

¹¹⁰ Özgen 2009, 66.

propaganda aracı olduğu görülmektedir. Öyle ki yapılan çalışmalar ile ortaya çıkarılan bir yazıtta İmparator Valentianus ismin yer alması bu durumu kanıtlar nitelikte olmuştur. Benzer ve önemli örneklerine de bakıldığında yapılan atıf, yapının propaganda gücünü de büyük ölçüde etkilemektedir.

Dipylon'un genel özelliklerin bakıldığında, in-situ durumda ki ayak kısımları oldukça yalın bir biçimde işlenmiştir. Bu durum aslında bölgede de örneklerine rastladığımız tak formunun genelinde görülen bir durumdur. Ayak kısımlarında ki sade işçiliğin dışında aslında yapının var olmasında ki asıl amacın ne olduğuna, kime atfedildiğine, hangi döneme ait olduğuna dair önemli bilgiler, ayaklardan sonra gelecek olan üst yapı elemanları ve epigrafik bulgularla ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan en önemlileri ve belki de Dipylon'a estetik zenginlik noktasında oldukça destek sağlamış olan kemer blokları ile bu bloklardaki bezemeler olmuşlardır. Bu bloklardaki bezemeler incelendiğinde bitki motifleri, boğa, aslan, yunus, ay, Medusa ve insan figürlerine rastlanmıştır. Bu bezmelerden en çok kullanılan bitki bezemeleri olduğu görülmüştür. Bunların içerisinde de beş ve altı yapraklı rozetler sıklıkla yer almıştır. 12 farklı bitki bezemesinin işlenmiş olduğu da anlaşılmıştır. Benzer örneklerine de bakıldığında bitki bezemelerinden bazılarının Likya bölgesine özgü türlerden oldukları görülmüştür. Bitki motiflerinin yanı sıra kasetler içerisindeki figüratif bezemeler de yapının anıtsal gücünü artırır niteliktedir. Burada yer alan hayvan betimlerinin çoğu koruyuculuğun ve gücün sembolü olarak kullanılmaktadır. Bu durumda yukarıda değinildiği üzere, yapının propaganda amacını desteklemektedir.

Dipylon ile ilgili, detayları ve genel özellikleri göz önünde bulundurularak bir tarihleme yapılmaya çalışılmıştır. Yapının bulunduğu alanda yürütülen çalışmalar ile ortaya çıkarılmış olan bir ithaf yazıtında, İmparator Valentianus'a ve onun yaşadığı dönem olan 4. y.y.'a işaret etmektedir. Ancak yapının benzerlerine bakıldığında, M.S. 100 dolaylarına tarihlendirilen Mettius Modestus Takı¹¹¹, M.S. 74 yılına tarihlenen Side Kuzey Kapı¹¹², M.S. 1. y.y'a tarihlendirilen Ariassos Takı¹¹³, M.S. 82-83 yıllarına tarihlendirilen Frontinus Kapısı¹¹⁴ gibi örnekler genel olarak M.S. 1. 2. yüzyıllara

¹¹¹ Schorndorfer 1997, 192-193.

¹¹² Mansel 1964, 197.

¹¹³ Doruk 1997, 263.

¹¹⁴ Özgen 2009, 23-26

tarikhlenmiştir. Yapının kemer bloklarının kasetleri içerisinde yer alan bezemeler ve figürlerinde olasılıkla Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilebileceği düşünülmüştür.¹¹⁵ Ayrıca bu döneme tarihlenen, benzer ve yakın örneklerin de olduğu görülmüştür

Sonuç olarak M.S. 27 yılında bir değişim geçirerek yeni bir form olarak ortaya çıkmış olan Tak'lar içerisinde yer alan Dipylon, alışlagelmiş anıtsal geçiş ögesi olmasıyla ön plana çıkmaktadır. Yapının her ne kadar büyük bir bölümü ayakta olmasa da ele alınan mimari parçaları önemli ölçüde yapıya sembolik bir güç katmaktadır. Eserin bezemeli kemer kasetlerinde işlenmiş olan bitki ve figüratif bezemeler yalnızca estetik kaygının önüne geçmemiş, bunun dışında yapının gücüne ve propagandasına büyük ölçüde katkı sağlamıştır. Eserin yakın örnekleri ile karşılaştırıldığında benzer profil özellikleri ve yine benzer dönem bezeme özellikleri gösterdiği anlaşılmıştır. Tüm bu durumlar ele alındığında yapının bulunan ithaf yazıtı ile M.S. 4. yüzyıl dolaylarına tarihlenmesinin kesin olarak doğru olmadığı düşünülmüştür. Çünkü yapının benzerleri ile karşılaştırılması sonucunda olasılıkla MS 1. ya da 2. yüzyıllarda yapılmış olabileceği veya yapının devşirme bloklar ile oluşturulmuş ayakları göz önünde bulundurularak, MS 1. 2. yüzyıllarda yapılan başka bir yapının sökülerek M.S. 4. yüzyıl dolaylarında yeniden kurulduğunu akla getirmektedir.

¹¹⁵ Courtils ve Laroche 1998, cilt:7, 370.

KAYNAKÇA

(Antik kaynaklar Oxford 4. Edition'a göre diğerleri ise Cedrus'a göre verilmiştir)

Akurgal E. 2003, *Anadolu Uygarlıkları*, İstanbul.

Alessandro B. 2010, *The Oxford Handbook Of Roman Studies*. Oxford.

Armutak A. 2002, "Doğu Ve Batı Mitolojisinde Hayvan Motifi". *İstanbul Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi* 28, 415.

Aslan M. 2012, "Pseudo-Skylaks, Periplous". *Mediterranean Journal Of Humanities* II, 251.

Aytekin F. 2017, *Stratonikeia Kökenli Kabartmalı Mezar Stelleri*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi. Denizli.

T. Baytop 1963, *Türkiye'nin Tıbbi ve Zehirli Bitkileri*, İstanbul.

T. Baytop 1984, *Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi (Geçmişte ve Bugün)*, İstanbul

Bayburtluoğlu C. 1986, *1985 yılı Phaselis Kazı Çalışmaları, VII. Kazı Sonuçları Toplantısı – I*. Ankara

Bean G. 1998, *Eskiçağda Lykia Bölgesi*. İstanbul.

Beğenç C. 1974, *Anadolu Mitolojisi*. İstanbul.

Beydiz M. G. 2016, *Mitolojiden Sanata Hayvan İmgesi*. İstanbul.

Burrell B. 2004, *Neokoroi: Greek Cities And Roman Emperors*. Leiden.

Carpenter H. 2002, *Antik Yunan'da Sanat ve Mitoloji*. Çev. B. M. Ünlüoğlu, İstanbul.

Cavalier L. 2005, *Architecture Romaine D'asie Mineure, Les Monuments De Xanthos Et Leur Ornementation*. Bordeaux.

Cooper J. C. 1987, *An Illustrated Encyclopaedia Of Traditional Symbols*. London.

Cormack S. 2004, *The Space of death in Roman Asia minor*, Viyana.

Courtils J. 2000, "Xanthos - Le Letoon : Rapport Sur La Campagne De 2000".

Courtils J. 2001, *1999 yılı Ksanthos Kazı Çalışmaları, XXII. Kazı Sonuçları Toplantısı – II*. Ankara.

Courtils J. ve Cavalier L. 2001, *The City Of Xanthos", Bk.: P. David (Ed.), Urbanism In Western Asia Minor, New Studies On Aphrodisia, Ephesos, Hierapolis, Pergamon, Perge And Xanthos*. Aja Supplementary.

Courtils J. 2002, *2000 yılı Ksanthos Kazı Çalışmaları, XXIII. Kazı Sonuçları Toplantısı – I*. Ankara.

Courtils J. 2003, *Ksanthos Ve Letoon Rehberi*. İstanbul.

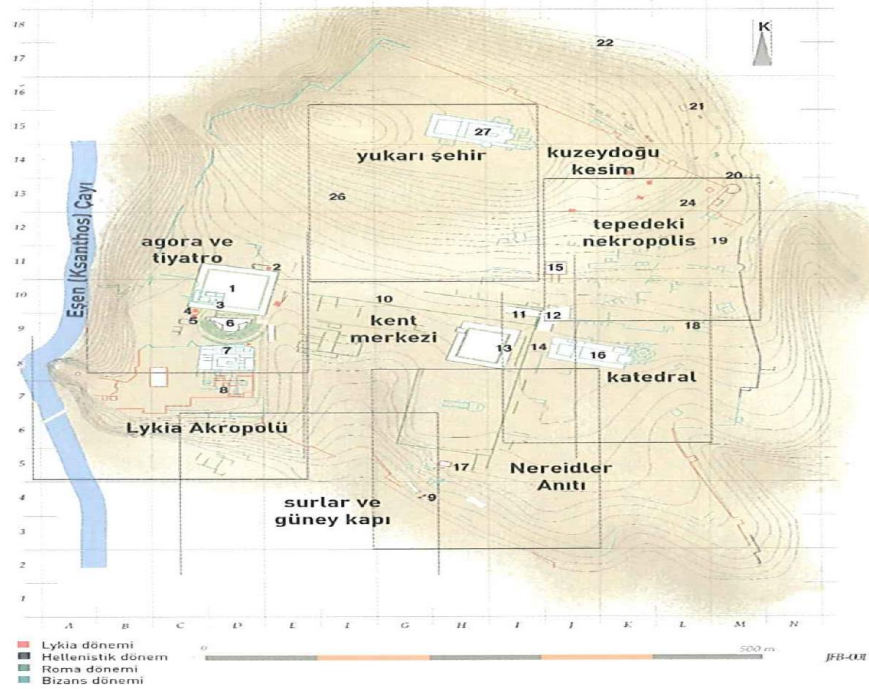
Courtils J. ve Laroche, D. 1998, "Xanthos - Le Letoon : Rapport Sur La Campagne De 1998".

- Cömert B. 2010, *Mitoloji Ve İkonografi*. Ankara.
- Cömert B. 2006, *Mitoloji Ve İkonografi*. Ankara.
- Curl J. 1992, *Classical Architecture*. Londra.
- Çatalbaş R. 2011, "Türklerde Hayvan Sembolizmi Ve Din İlişkisi". *Turan-Sam* 3(12), 52.
- Davran F. 2011, *Lagina Kutsal Alanı Altarı Tavan Kasetleri Mimari Özellikleri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi. Konya.
- Demiriz 1984, F. Demiriz, "Acanthus; Türkiye'nin Arkeoloji ve Sanat Tarihi Terminolojisine Yanlış Adla Girmiş Bir Bitki Motifi", *Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 3, 19-24.
- Diakov V. ve Kovalev S. 2014, *İlkçağ Tarihi*. Çev. Ö. İnce, İstanbul.
- Doksanaltı M. E. 2020, "Knidos Teritoryumunda Bulunmuş Bir Aslan Heykeli: "Knidos Yaka Aslanı" ". *Arkhaia Anatolika* 3, 4.
- Doruk S. 1997, "Ariassos Takı". *Anadolu (Anatolia) XXIII*, 250-271
- Dökü F. E. 2008, *Paphlagonia Bölgesi Kaya Mezarları Ve Kaya Tapınakları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi. Antalya.
- Dönmez A. 2022, *Ksanthos Tiyatrosu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi. Antalya.
- Erdoğan H. M. 2017, *Ksanthos'un Polygonal Duvarları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi. Antalya.
- Erim K. T. 1988, *Aphrodisias, 1987, X. Kazı Sonuçları Toplantısı*. Ankara.
- Fellows C. 1841, *Journal Written During An Excursion In Asia Minor*. London.
- Freeman C. 2003, *Mısır, Yunan Ve Roma Antik Akdeniz Uygarlıkları*. Çev. S. K. Angı, Ankara.
- Gider Büyüközer Z. 2013, "Isaura Antik Kenti'nden Yakınındaki Yerleşim Alanlarına Taşınmış Korinth Başlıkları". *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi* 16, 106.
- Giesecke A. 2014, *The Mythology of Plants: Botanical Lore from Ancient Greece and Rome*. Los Angeles.
- Gümeli O. 2020, *Stratonikeia ve Lagina'da Bulunan Mimari Bloklardaki Hayvan Betimlemeleri*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi. Denizli.
- Hellenkemper H. V. 2004, 'Lykien Und Pamphylien', *Tabula Imperii Byzantini*. Wien.
- Hoepfner W. 1991, *Zum Problem Griechischer Holz-und Kasettendecken*. Mainz.
- Homeros *İliad*. (= Homeros, *İlyada*) Kullanılan Metin ve Çeviri: *İlyada*. Çev. A. Emre, İstanbul 1958.
- Howard, S. 1966, *The lansdowne herakles*, The J. Paul Getty Museum
- İdil V. 1998, *Likya Lahitleri*, Ankara.
- İplikçioğlu B. 2007, *Hellen Ve Roma Tarihinin Anahtarları*. İstanbul.

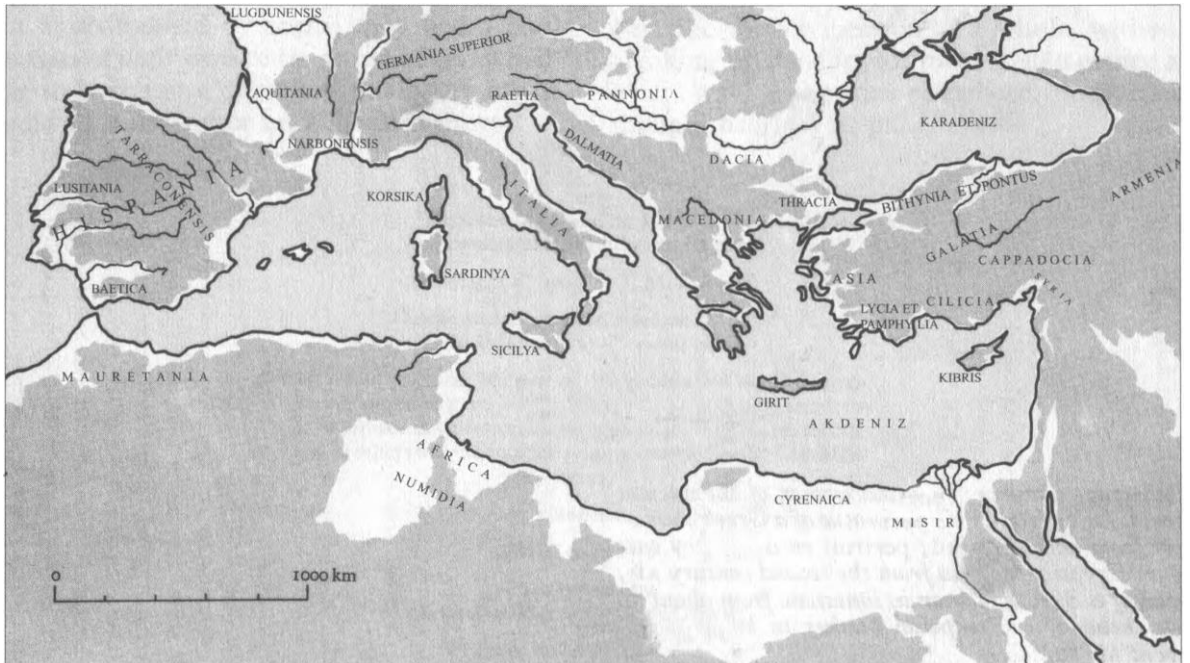
- Işık H ve Aktaş Ş. 2016. *Das sogenannte Mettius-Modestus-Tor von Patara als Wassermemorial*. Germany.
- Işık F. ve Karaosmanoğlu M. 1991. *Patara 1989, XII. Kazı Sonuçları Toplantısı – II*. Ankara.
- Johnson P. ve Harmanşah Ö. 2016. "Akdeniz'e Doğru Hititler: Yalbur Yaylası". *Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri*, 296-300.
- Keen A. 1992, "The Dynastic Tombs Of Xanthos". *British Institute*, 63.
- Keen A. 1998, *Dynastic Lycia A Political History Of The Lycians*. Brill Leiden · Boston · Köln.
- Koç İ. 2006, *Hititler*. Ankara.
- Kramer S. N. 2002, *Tarih Sümer'de Başlar*. Çev. H. Koyukan, İstanbul.
- Mack R. 2002, "Facing down Medusa (An aetiology of the gaze)". *Art History* 25, 571.
- Mamikoğlu N. G. 2012, *Türkiye'nin Ağaçları ve Çalıları, İstanbul*.
- Mansel A. M. 1967, "Side'deki Vespasianus Anıtı". *Belleten XXVIII*, 197.
- Memiş E. 2022, "Etrüskler'in Kökeni, Kimliği Ve Roma Medeniyetine Katkıları". *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 29, 343-363.
- Mobius H. ve Pfuhl E. 1979, *Die Ostgriechischen Grabreliefs*. Germany.
- Mustafa Z. 2008, "Karadenizde Yunus Avcılığı". *Sümae Yunus Araştırma Bülteni*, 8.
- Norman N. 2009, *Imperial Triumph And Apotheosis: The Arch Of Titus In Rome*. A. S. Derek B. Counts. Usa.
- Özgen H. M. 2009, *Anadolu'da Roma Dönemmi Takları Ve Tak Biçimli Kent Kapıları*. Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi. İstanbul.
- Peters J. ve Schmidt K. 2004, "Animals In The World Of Pre-Pottery Neolithic Göbekli Tepe, South Eastern Turkey: A Preliminary Assessment". *Anthropozoologia*, 39/1, 215.
- Plinius Nat. (=The Naturalist History) Kullanılan Metin ve Çeviri: *Naturalis Historia*. Çev.: J. Bostock, London 1855.
- Plinius Nat. (=Natural History) Kullanılan Metin ve Çeviri: *Natural History*. Çev.: H. Rackman, London 1938.
- Redendo J. 2015, "Myths Around The Dolphin In Greek Religion". UK.
- Rheidt K. 1993, "Aizanoi Vorbericht über die Forschungen zur Historischen Topographie". *AA*, 475.
- Ridgway B. S. 1977, *The Archaic Style in Greek Sculpture*. Princeton.
- Roller L.E. 2013, *Ana tanrıçanın izinde*, İstanbul.
- Rouili A. 2019, Numerical Analysis Of The Tetrapylon Roman's Triumphal Arch Of Tebessa: A Case Study. *Journal Of Materials And Engineering Structures*, 294.

- Rumpf A. 1949, *Yunan Ve Roma Sanatı*. Çev. J. İnan, İstanbul.
- Sarıkaya E. 2019, "Roma Zafer Takları". *Eski Çağ Araştırmaları Dergisi*, 2/15, 8.
- Schmidt K. 2007, *Taş Çağı Avcılarının Gizemli Kutsal Alanı Göbekli Tepe En Eski Tapınağı Yapanlar*. Çev. R. Aslan, İstanbul.
- Schorndorfer S. 1997, *Öffentliche Bauten Hadrianischer Zeit In Kleinasien*. Münster.
- Sear F. 1998, *Roman Architecture*. Londra.
- Sevin V. 2007, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*. Ankara.
- Sevin V. 2010, *Asur Resim Sanatı*, Ankara.
- Sezer S. 2016, *Prusias Ad Hypium Antik Kenti Heykeltıraşlık Eserler*. İstanbul.
- Strabon (= Strabon, *Geographika*) Kullanılan Metin ve Çeviri: Antik Anadolu Coğrafyası. Kitap: XIV/3 Çev. A. Pekman , İstanbul 2005.
- Tekin O. 2008, *Eski Yunan Ve Roma Tarihine Giriş*. İstanbul.
- Uğurlu E. 2006, *Olympos Nekropolü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ulrich R. ve Lancaster L. 2013, *A Companion To Roman Architecture*. UK.
- Varkıvaç B. 2013, *Xanthos*. Ankara: Unesco World Haritage In Turkey.
- Vitruvius (= Vitruvius, *De Architectura*) Kullanılan Metin ve Çeviri: Vitruvius, Mimarlık Üzerine On Kitap. Çev. S. Güven, İstanbul 1998
- Ward-Perkins J. B. 1981, *Roman Imperial Architecture*. New Hawen.
- Yalçınkaya E. 2011, *Cumhuriyet Dönemi Roma Halk Meclislerinin Faaliyetleri*. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

HARİTALAR

Harita 1: Ksanthos, Kent Planı.

Harita 2: Akdeniz Havzası.

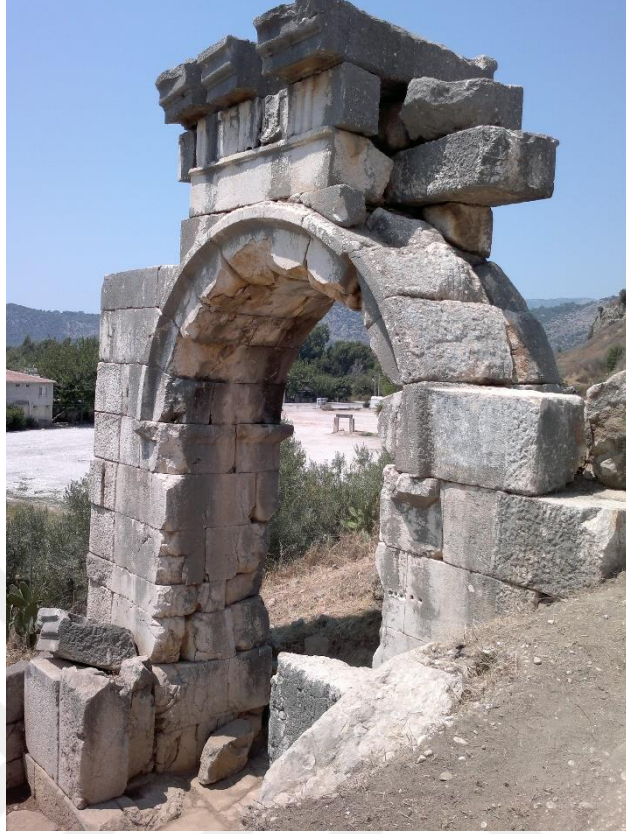
FIGÜRLER

Figür 1: Rimini, Augustus Takı (Özgen 2009, Lev. 3, Res. 2)

Figür 2: Titus Takı (Özgen 2009, Lev. 5, Res. 1)

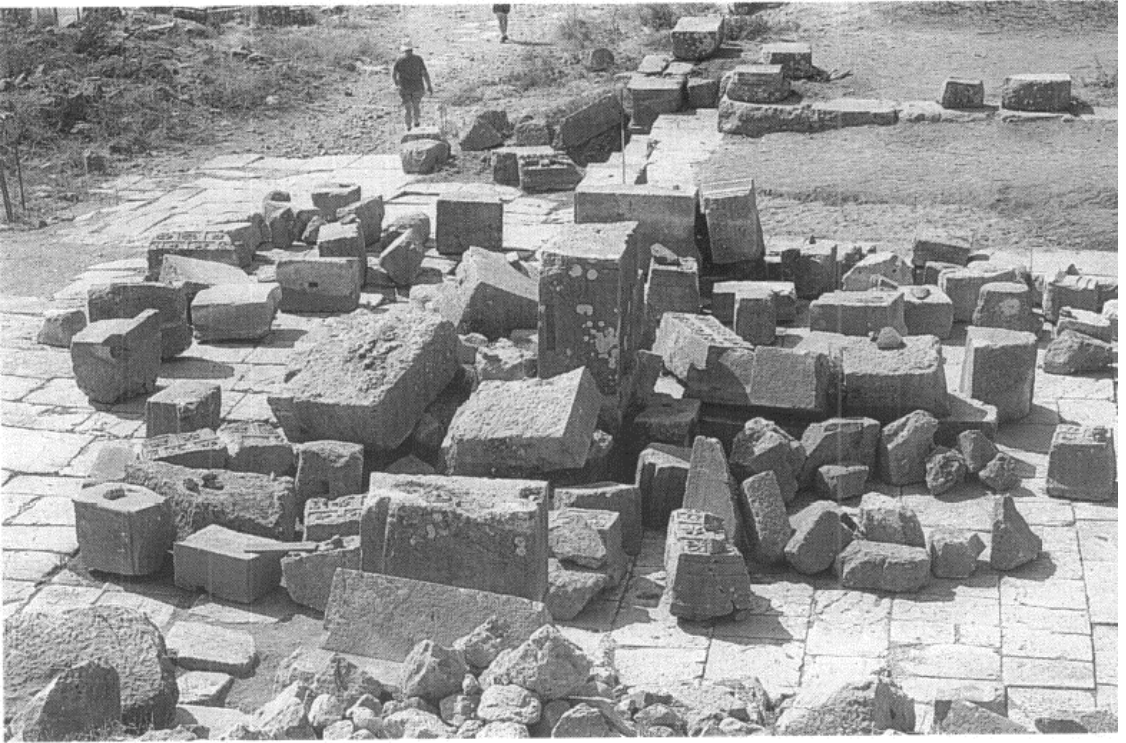
Figür 3: Vespasianus Kapısı, Kuzeydoğudan Bakış

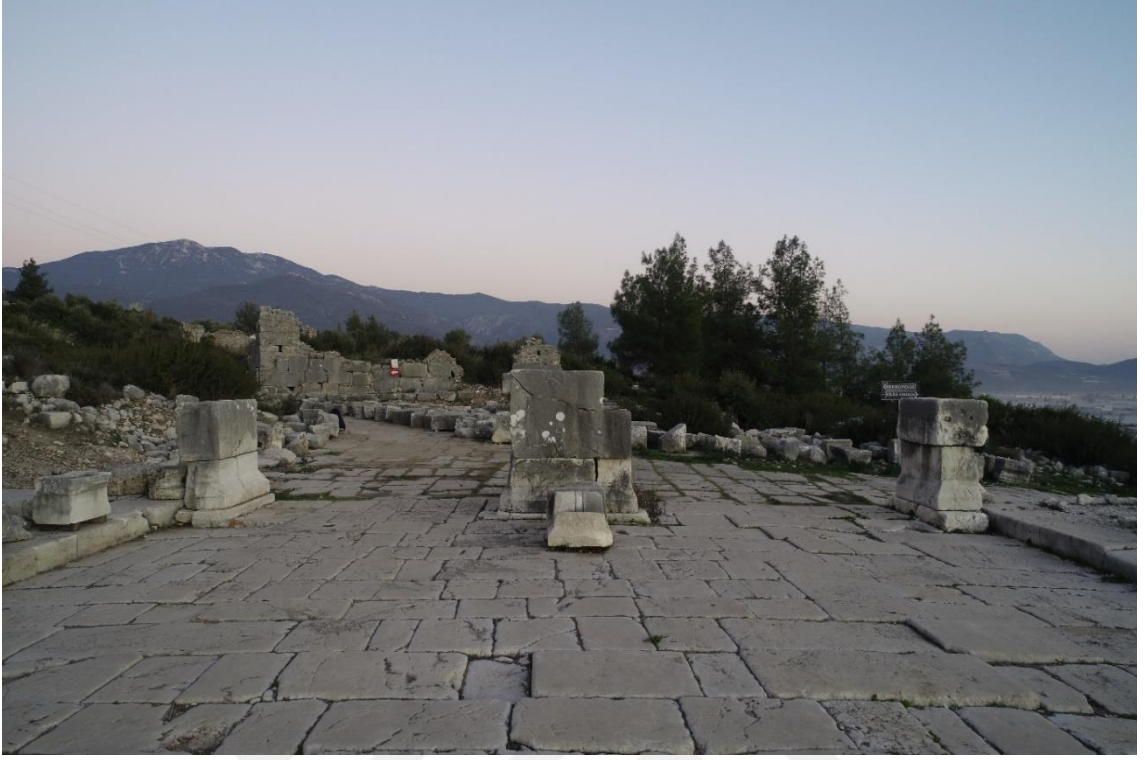
Figür 4: Vespasianus Kapısı, Güneydoğudan Bakış

Figür 5: Mettius Modestus Takı, Güneyden Bakış

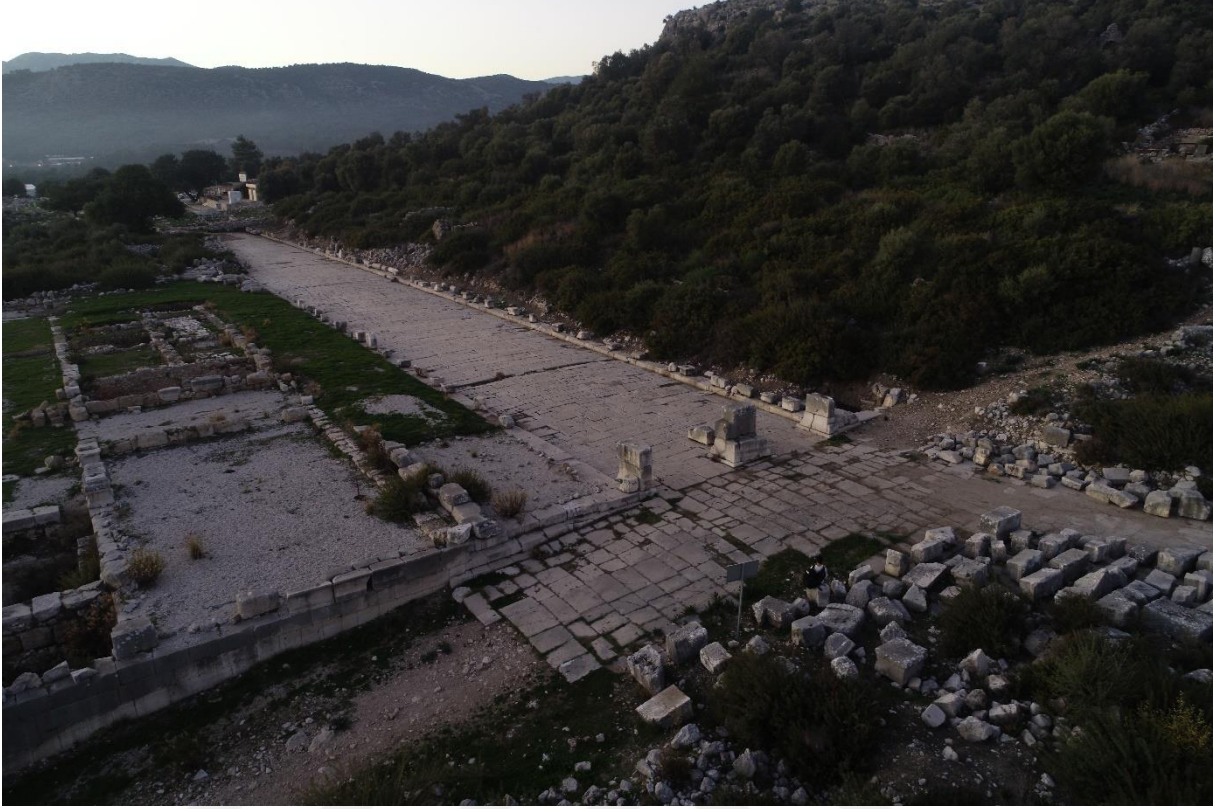
Figür 6: Dipylon (Courtils 2000 Kazı Raporları/Arşivi) Kuzeyden Bakış

Figür 7: Dipylon, Batıdan Bakış

Figür 8: Dipylon, Hamam Yapısı Önüne Yerleştirilmiş Bloklar.

Figür 9: Dipylon, Güneydoğudan Bakış

Figür 10: Dipylon, Ayaklar, Doğudan Bakış.

Figür 11: Dipylon, Üst Yapı, Baştaban Bloğu

Figür 12: Dipylon, Kasetli Kemer Bloğu

Figür 13: Titus Takı, Kasetli Kemer Bölümü (Norman 2009, Fig. 6.7)

Figür 14: Dipylon, Kasetli Kemer Bloğu, Fascia Bölümü

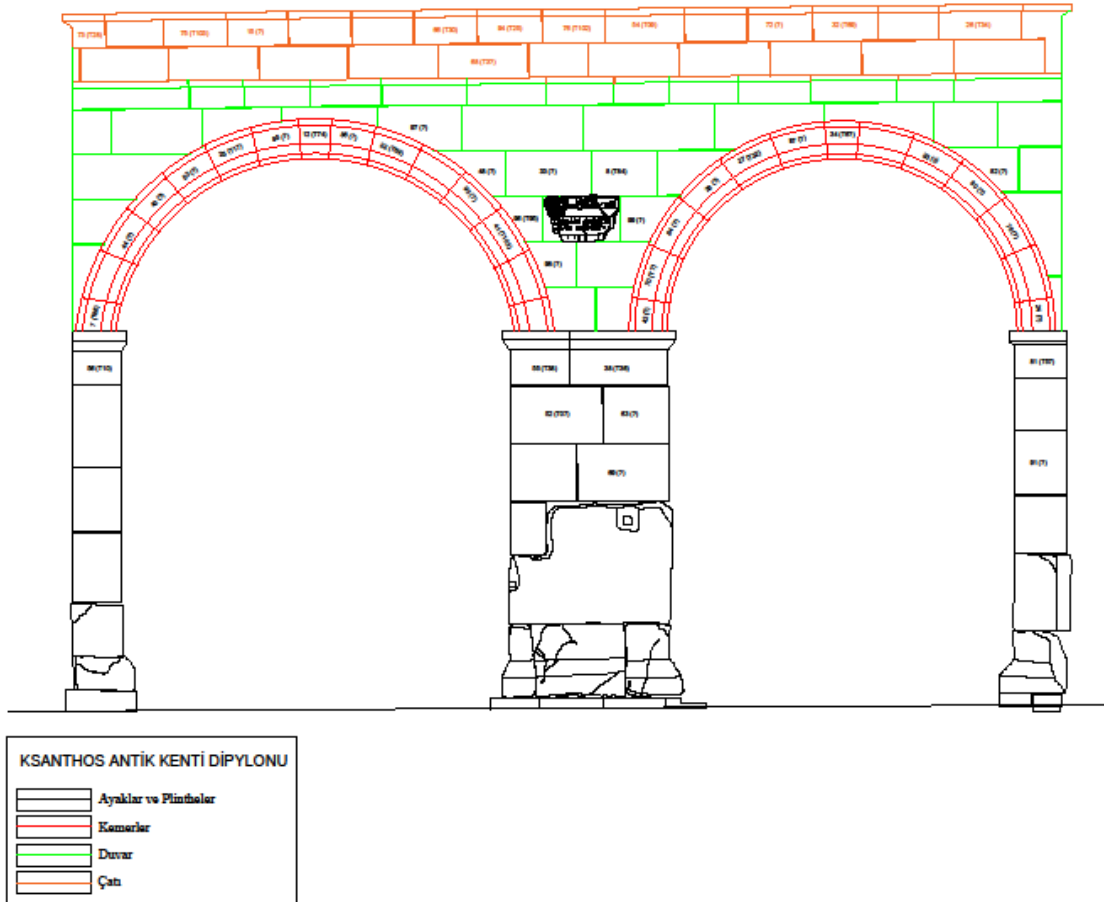
Figür 15: Dipylon, Konsol Bloğu

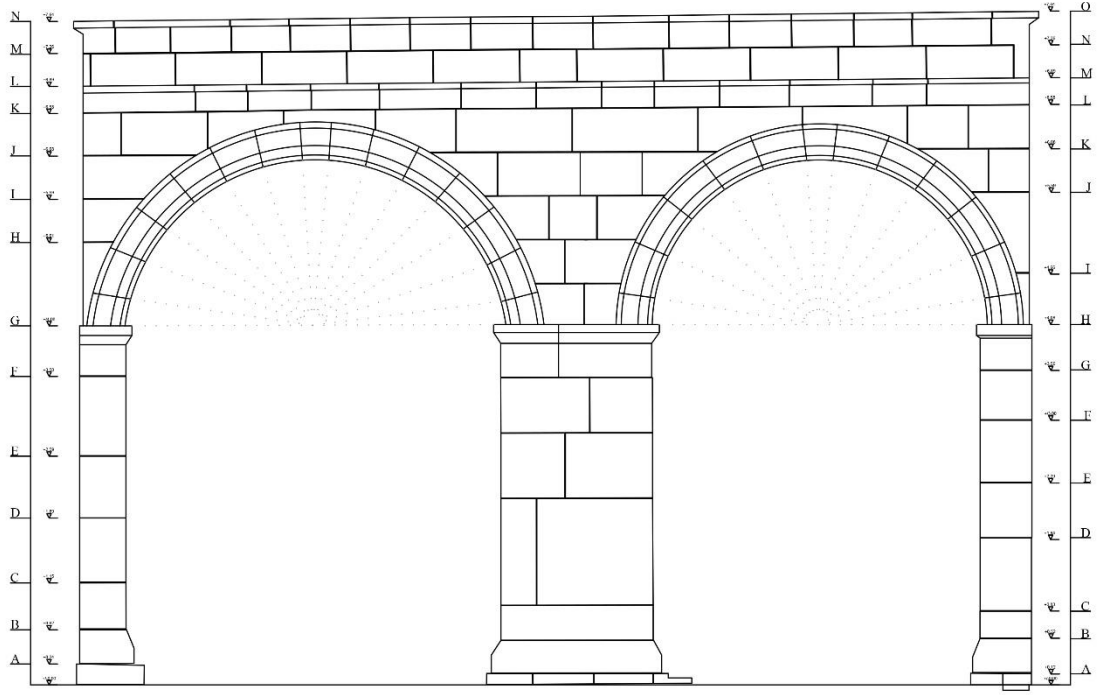
Figür 16: Dipylon, Konsol, Yazıt Bölümü

Figür 17: Dipylon, Rekonstrüksiyon Örneği. (Fransız Kazı Arşivi 2005)

Figür 18: Dipylon, Doğu Cephe, Restorasyon.

Figür 19: Dipylon, Doğu Cephe, Restitüsyon.

Figür 20: Patara, Mettius Modestus Takı, Güneydoğudan Bakış

Figür 21: Ariassos Kapısı

Figür 22: Dipylon, Orta Ayak Bloğu, Batıdan Görünüş

Figür 23: Dipylon, Kuzey Ayak, Batıdan Görünüş

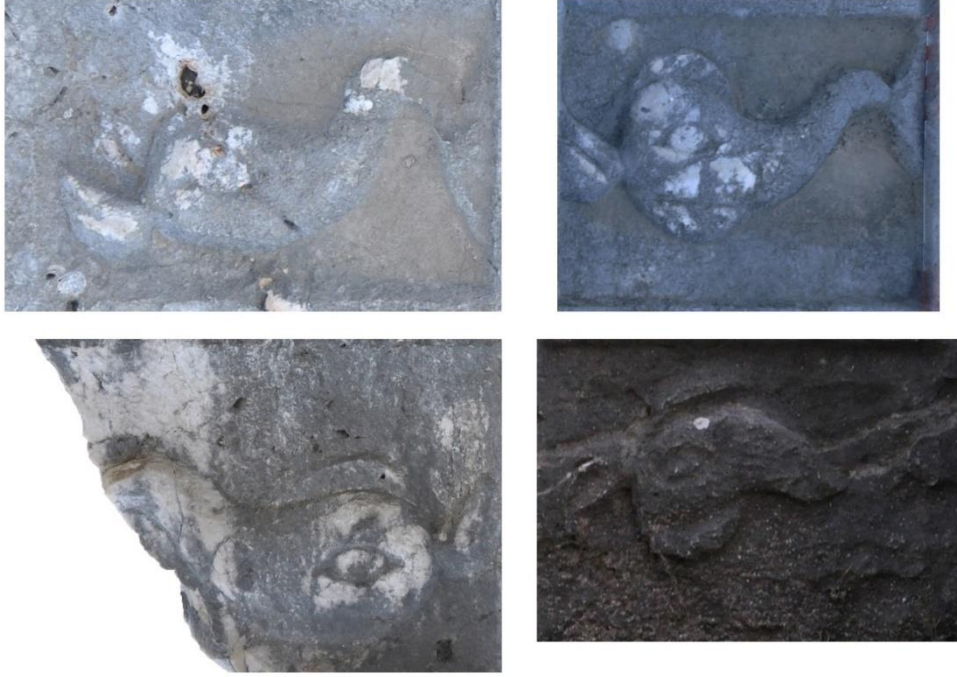
Figür 24: Dipylon, Üst Yapı Bloğu

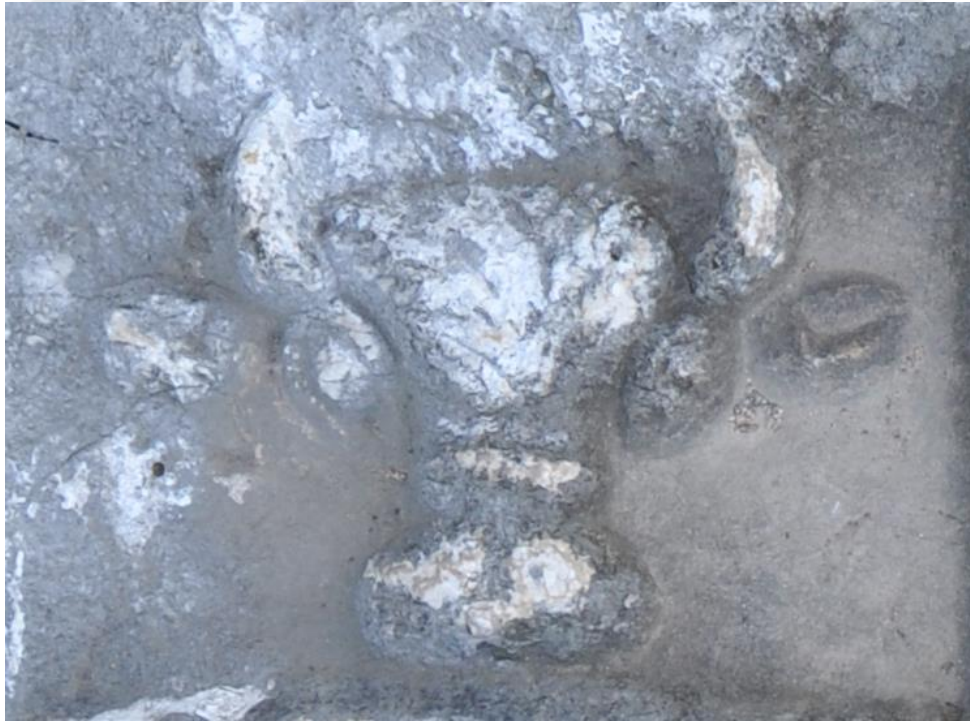
Figür 25: Dipylon, 28 Numaralı Kemer Bloğu, Aslan 1

Figür 26: Dipylon, 80 Numaralı Kemer Bloğu, Aslan 2

Figür 27: Dipylon, Kemer Bloklarındaki Yunus Figürleri

Figür 28: Dipylon, 7 Numaralı Kemer Bloğu, Boğa Figürü

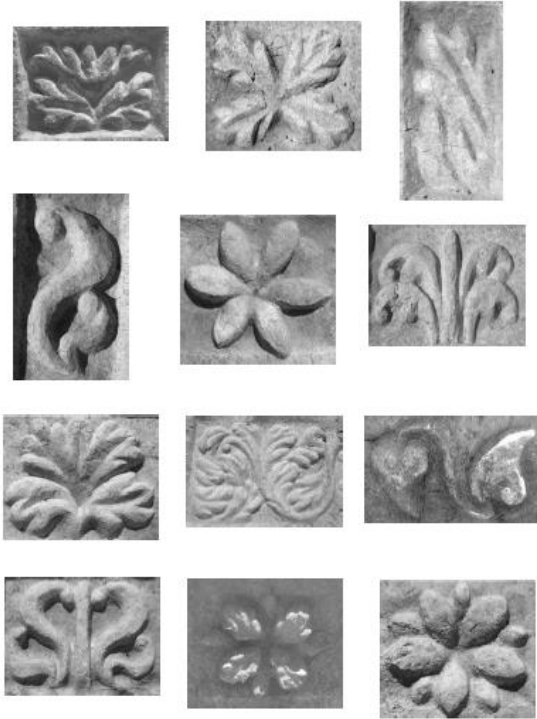
Figür 29: Dipylon, 7 Numaralı Kemer Bloğu, Ay Figürü

Figür 30: Dipylon, 85 Numaralı Kemer Bloğu, Medusa Figürü

Figür 31: Dipylon, 28 Numaralı Kemer Bloğu, İnsan Figürü

Figür 32: Dipylon, Kasetli Kemer Bloklarında Yer Alan Bitki Motifleri

Figür 33: Dipylon, Kasetli Kemer Bloğu, Akdeniz Saparnası